

SON KIRIM HÂNİ ŞÂHİN GİRAY'IN İDÂMI MES'ELESİ VE BUNA DÂİR VESİKALAR *

Feridun M. Emecen

1768 harbinden mağlûb çıkan Osmanlı Devleti, bilindiği gibi, Rusya ile 1774'de, Küçük Kaynarca Andlaşması'nı imzalamak mecbûriyetinde kalmıştı. Bu andlaşmanın en mühim ve belki de neticeleri itibâriyle en ağır maddesi, Kırım'ın zâhiren müstakil bir hanlık hâline getirilmesi idi. Öteden beri, sıcak denizlere inebilmeyi kuvvetle arzulayan ve bunun için Kırım'ın ilhâkını zarûrî gören Rusya, böylece, bu yolda önemli bir adım atmış bulunuyordu. Kırım'ın müstakil bir hanlık hâline getiriilmesinden sonra da Ruslar, kendileri için stratejik bakımdan büyük ehemmiyeti hâiz Kırım yarımadasını kat'i olarak ele geçirmelerine yarayacak âleti bulmakta güçlük çekmediler: Bu âlet, Kırım hânedânına mensûb olup, Venedik'te tahsil yapan ve Avrupa terbiyesine göre yetişmiş olan Şâhin Giray idi.

Avrupalı tarzda bir devlet kurmak isteyen, bunun için Rus Çaricesi Katerina'dan meded uman ve Ruslar tarafından bağımsızlık va'dleriyle Osmanlı Devleti'ne karşı kullanıldığını idrâk edemeyen Şâhin Giray, kendisi gibi bağımsızlık dâvâsı güden diğer Kırım mirzaları ile birlikte, Rusların desteği altında, 1777'de Kırım'da duruma hâkim olmakta zorluk çekmedi. Esâsen onun Kırım'da hân olmasına karşı olan Osmanlı hükûmeti de, 1779'da yapılan Aynalı Kavak Tenkîh-nâmesi ile hanlığını tanımaya mecbûr olmuştu. Ancak,

* IV. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul, 20-25 Eylül 1982)'ne sunulan ve *Emel Dergisi* (Özel sayı, İstanbul 1983, s. 134-158)'nde yayınlanan tebliğin tâdil ve tevsi' olunmuş şekli olan bu makalenin hazırlanması sırasında teşvik ve irşadlarıyla bizlere dâimî olarak yol gösteren ve vakitsiz vefâtıyla, bizleri derin üzüntülere garkeden merhûm hocam Prof. Dr. Şehabettin Tekin-*dağ*'ı, bu vesile ile bir kere daha rahmetle yâd etmeyi ulvî bir borç bilirim.

Şâhin Giray'ın Osmanlılar tarafından hân olarak tanınması, onun Kırım'daki durumunu sağımlaştırmasına kâfi gelmedi: Zirâ, Ruslarla müşterek hareketi; ayrıca, Garb medeniyetinin icâblarına göre birtakım reformlara teşebbüs etmesi, Kırım halkının infiâlini mücib olacaktı. Nitekim bir süre sonra, kendisine «*Rus ortağı bir kâfir*» gözüyle bakılan Şâhin Giray'a karşı, Osmanlılara bağlı olan Kırım halkının ekseriyeti ayaklanmış; Şâhin Giray da Kırım'ı terketmek mecbûriyetinde kalmıştı. Bunun üzerine, bilfiil harekete geçmeye karar veren II. Katerina, 1782'de Potemkin komutasındaki bir orduyu Kırım'a göndermiş; o da 30.000 Kırım Türkünün hayatına mâl olan bu harekât neticesi, Kırım'ı bir Rus vilâyeti hâline getirmişti¹.

Kırım'ın Ruslar tarafından resmen ilhâkıyla (1783), Şâhin Giray'ın hayatında yeni bir devre başlıyordu. Bundan sonra vuku bulacak olaylar, ileride de bahis mevzûu edileceği üzere, onu yavaş yavaş, bir zamanlar aleyhinde çalıştığı Osmanlı Devleti'ne ilticâ etmeye kadar götürecekti. İşte burada, onun Osmanlı topraklarındaki ser-güzeştini ve mukadder âkıbetini, kitâbî kaynakların bu konuda verdikleri bilgilerin kifâyetsizliği sebebiyle², daha ziyâde arşiv malzemesinden istifâde etmek sûretiyle tetkike çalışacağız.

1 Daha geniş malûmat için bakınız (= bk.), A. Fisher, *The Russian Annexation of the Crimea, 1772-1783*, Cambridge 1970, s. 128 v.d.; ayrıca, umumî bilgi için bk. H. İnalcık, *Kırım* mad., *İslâm Ansiklopedisi* (= *İA*), VI, 751-52; aynı yazar, *Giray* mad., *İA*, IV, 787-88.

2 Devrin vak'anüvisleri olaya dâir kâfi malûmat vermemektedirler: A. Vâsîf Efendi, sâdece Şâhin Giray'ın Hotin'e gelmesi keyfiyetini tafsil etmiştir (*Mehâsinü'l-âsâr ve Hakâikü'l-ahbâr*, Mücteba İlgürel neşri, İstanbul 1978, s. 379-380). Enveri, vak'anın seyrî hakkında tatminkâr bilgi vermez, hâdisenin sebebini hulâsa eder (*Târih*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi, Hazine Ktb. nr. 1571, 3a-4a). Husûsi mahiyette eserini kaleme alan Taylesânî-zâde Abdullah Efendi (*Târih-i Lebîbâ*, Süleymaniye, Esad Ktb. nr. 2158, 61a; tanımını için bk. F.M. Emeccen, *Târih-i Lebîbâ'ya dâir*, *Târih Dergisi*, sayı: 33, İstanbul 1982, s. 237-54) ve yazarını henüz tahkik edemediğimiz, hicri 1187-1205 senesi vekayinini içine alan *Râz-nâme* kulıklı eser (Türk Tarih Kurumu Ktb. yazmaları, nr. 1001, s. 44), olayı anahatlarıyla verir. Zâim-zâde Mehmed Sâdık, vak'anın siyâsî cephesini tafsil eder, hâdisenin cereyan tarzı husûsunda tafsilâta girmez (*Vak'a-i Hamîdiyye*, İstanbul 1289, s. 24). Daha sonraki tarihçilerden meselâ Cevdet Paşa, olayı bir-iki satırla ifâde eder (*Tarih*, İstanbul 1309, IV, 4). Kırım hanlarının târihini yazan Halim Giray ise, Şâhin Giray hakkında fazla bilgi vermek istemez; fakat eserin nâşiri kısmen olayı aydınlatmaya çalışır (*Gâlibün-i Hânân*, İstanbul 1327, s. 214-215). Umumî Osmanlı Târihlerinden

Karasu-pazar Beyannâmesi ile Ruslar, Kırım'ın resmen ilhâk olunduğunu ilân ettikleri bir sırada, Şâhin Giray, hanlıktan istifâ etmiş bulunuyordu. Zirâ Potemkin, Çariçe Katerina'yı, diğer devletler ne derlerse desinler, Kırım'ın Rusya'ya resmen ilhâk edilmesinin elzem olduğu yolunda ikna'a muvaffak olmuş; ayrıca, Çariçe'ye, Şâhin Giray'ın İran'da zaptedilen yerlerde kurulacak olan bir tampon devlete han tâyinini tavsiye etmişti³. Hanlıktan istifâsını vermek zorunda kalan Şâhin Giray ise, Kırım'ın Ruslar tarafından resmen ilhâkından sonra, Ruslara güvenmenin bir hâta olduğunu anlayarak, kendi başına hareket edip Abaza ve Çerkeslerin muâvenetini sağlamak üzere, ansızın Taman taraflarına gelmişti. Ancak, Osmanlı Devleti'nin tepkisini çekmemek için, Soğucak muhâfızı Ferah Ali Paşa'ya ve Osmanlılara tâbi eski Kırım hanlarından olan kardeşi Sahib Giray'a mektûblar göndererek Osmanlı Devleti'ne ilticâ etmek istediğini bildirmek mecbûriyetini hissetmiş; Ali Paşa ve Sahib Giray da durumu İstanbul'a arz etmişlerdi⁴.

Haber, İstanbul'a ulaştınca, Osmanlı hükûmeti, «şimdilik» Şâhin Giray'a karşı güler-yüzle muâmeleyi uygun görmüş ve onun isteğini kabul etmiştir. Nitekim I. Abdülhamid, Muharrrem 1198'de (Aralık 1783), Şâhin Giray'a üzerinde hatt-ı hümayûnu bulunan bir itimâd-nâme göndererek, vuku bulan olayların kimsenin dahili ile meydana gelmediğinden, «*iktizây-i hüküm-i kaderden neş'et*» ettiğinden bahisle, kendisine, Taman'dan bir gemiye binerek, İstanbul'a gelip, diğer Kırım hanları gibi, Rumeli'de istediği mahalde ikametine ruhsat verileceğini bildiriyordu⁵. Ayrıca, Soğucak Muhâfızı Ali Paşa'ya gönderilen emirde de, Hân'ın Soğucak taraflarında Abaza ve Çerkeslerle temas ettirilmeden doğrudan İstanbul'a gönderilmesi isteniyordu⁶.

meselâ I.H. Uzunçarşılı'nın eserinde (*Osmanlı Târîhi*, Ankara 1978, IV/1, 494-497), konu hakkında deril-toplu bilgi verilmişse de, hâdisenin cereyan tarzı hakkında teferrûata inilemediği gibi, bazı hususların karıştırıldığı dikkati çekmektedir.

3 Potemkin'in Çariçe'ye mektûbu metni için bak. Echem Feyzi Gözaydın, *Kırım, Kırım Türklerinin yerleşme ve göçmeleri*, İstanbul 1948, s. 64-65. Ayrıca bk. A. Fisher, *Aynı eser*, s. 150.

4 Başkanlık Arşivi (= BA), *Mühimme Defteri* (= MD), nr. 178, s. 317, hükmü 3 (Bakınız, Ekler kısmı, II. vesika).

5 BA, MD, 178, s. 317, hük. 2 (Bk. Ek I).

6 BA, MD, 178, s. 317, hük. 3.

Aslında, Şâhin Giray, bu ilticâ isteğini, Osmanlıları oyalayarak, bu bölgedeki faaliyetlerini rahatça sürdürebilmek için zaman kazanmak amacıyla ortaya atmıştı. Zirâ, Devlet merkezine onun faaliyetleri ile ilgili olarak gönderilen müteaddid vesikalardan anlaşıldığına göre, Şâhin Giray 1197 senesi Rebiülâhır'ında (Mart 1783), Taman'a geçmiş ve buradaki «*alil ve fukara*» takımına serbest olmadıklarını ve kendi halkı olduklarını söylemiştir⁷. Bender Muhâfızı Ebubekir Paşa'dan gelen tahriratta ise, Taman'da bulunan Şâhin Giray ile, bilvâsita görüşüldüğü ve onun Devlet'e tâbi olacağını anlaşıldığı kayd olunmakta; Şâhin Giray'a böyle hareket etmesinin sebebi sorulduğunda, «*...ecdâmin mutasarrıf ola-geldiği toprağı nehr-i Tunç'a kadar, derânında olan tâife-i Tatar ile taleb ederim*» şeklinde cevâb alındığı; bunun üzerine «*...senin merâmın bu idi, ne hâcet külfâr askeri ile gelüp, Ümmet-i Muhammed'i tek-dâr ve târ u mâr etmeğe, bu sevdâdan fâriğ ol, külfârın dâmenin boşla, kel-evvel, ecdâdın misillü Devlet-i aliiyye'ye tâbi' ol, sana ecdâdının mutasarrıf ola-geldiği toprağı ve halkını verelim, ancak şol şartla ki, bizlere ittimâd gelmek için Rusyalı'ya bir rahne ve memleketini çapasın, ba'dehû her ne merâmın var ise, husûl-pezir olur*» dendiği belirtilmektedir⁸.

Taman civârındaki faaliyetlerine devâm eden Şâhin Giray, Kuban nehri taraflarına gelerek, etrâfa adamlar gönderip, Ruslar ile alâkasını kestiğini, kendilerine misâfir olmak istediğini bildirmiş ve buralardaki kabileleri yanına dâvet etmişti. Fakat bu bölgedeki bâzı

7 Mehmed Giray'ın, 15 Rebiülâhır 1197/20 Mart 1783 tarihli arzı, BA, Hatt-: hümayûn tasnifi (= HH), nr. 351. Ayrıca bk. Tombasar Voyvodasının aynı meâlde arzı, BA, HH, nr. 331 ve 331 A.

8 BA, HH, nr. 346/B. Ebubekir Paşa, 20 Zilkade 1197/18 Ekim 1783 tarihli bu arzının son kısmında, Rusların surf bu yüzde telâşa kapılıp, hudutta asker topladıklarını; Potemkin'in Hotin civârına 120 tabur asker yığdığını yazmıştır. Ayrıca, Anadolu Vâlisi ve İsmail cânibi Seraskeri Abdî Paşa da Rusların hududa 120 bölük asker yığmalarının iki sebebe mebnî olduğunu bildirmiş: Ona göre, bu sebeplerden biri, Şâhin Giray'ın gelip Bucak tatarlarının bütün topraklarını taleb ve zabt sevdâsında olması ve onun Osmanlılarla bir mücadeleye girişip mağlûbiyeti hâlinde, derhal müdâhale edebilme fırsatının doğabileceği; diğeri ise, Şâhin Giray'ın Osmanlılarla haberleştiği ve Rusya toprağını bunlar vâsitasıyla çapul edebileceği şeklindeki telakkilerinden ileri geliyordu (BA, HH, nr. 440/C, 26 Ramazan 1197/26 Ağustos 1783 tarihli arz).

kabileler, bu teklife yanaşmayı⁹ onun üzerine hücum etme hazırlığında bulununca, Şâhin Giray tekrar Taman'a çekilmek mecbûriyetinde kalmıştı¹⁰. Şâhin Giray'ın bu bölgelerdeki faaliyetlerinden oldukça rahatsız oldukları anlaşılan Abaza ve Çerkesler, Anapa kalesine giderek, burada, Ali Paşa'nın vekili olarak bulunan Hasan Ağa'ya, «*...Şâhin Giray böyle dek ü desise ile Kırım'ı Rusyalı'ya teslim etmişdi. İçimizde bir kabîle konak etmeğe rızamız yokdur ve konak eden kabileyi dahi çapup yerini hâk ederiz, kaldı ki, eğer Rusyalı'dan keff-i yed etmiş ise, bu tarafda Paşa efendimizin vekilisin, gider, alır, doğru ka'aya getirürsün, bizler dahi cümle kabâil ittîfâkıyle, Devlet-i aliiyye'ye tahrir ederiz...*» diyerek mürâcaatta bulunmuşlar; Hasan Ağa da, bunun üzerine, 5-600 nefer asker ve iki top ile Şâhin Giray üstüne yürümüşse de, onun Rus askerleri tarafından buradan alınıp, Rusya içerisine götürüldüğünü öğrenmiştir¹¹.

Gerçekten, Şâhin Giray, 1784 baharında, Kırım Genel vâlisi General Baron Igelström tarafından tevkif ve Petersburg'a sevk edilmişti¹²: II. Katerina, Şâhin Giray'ın ansızın Taman'a gidip, Osman-

9 Sadriâzamın bu tazyikten bahseden daha sonra yazılmış bir telhisinde, Şâhin Giray'ın bunlara, «*... siz bana tâb'lersiz, Devlet-i aliiyye'den sizi bana vermek için âdem gönderdim, tarafına tâb'liyyete muhtâcsız...*» dediği ve bunun üzerine Abaza ve Çerkes beylerinin Osmanlı Devleti'ne başvurarak, «*bizler ki, Çerâkise ve Abaza kabûliyüz, Tatar'dan müfrez ve Devlet-i aliiyye'nin arâzisinde mutavattın oimamız müddabessesiyle serbest değılleriz ve Şâhin Giray'a Hân'a ittîbâ' eylemek ihtimâlimiz yokdur; üç yüz bine bâliğ olur bir kavmiz, cümlemiz uğur-ı hümayûnda bez-i câna âmâdeyiz, bir kat'i cevâb almaya geldik, bizi dahi Tatar gibi, Şâhin Giray'a mahkûm olun irâdesi var ise bilelim... Devlet-i ebed-kıyamdan bize sâhib çıkılmadığı hâlde, çekilip Dağıstan'a gideriz...*» mütâlaasında buldukları kaydedilmiştir (BA, Ali Emiri tasnifi (= AE), I. Abdülhamid kısmı, nr. 771; Ayrıca yine onun Kuban taraflarındaki fesâdâtı için bk. A. Cevdet, *Tarih*, III, 193-195.

10 Ferah Ali Paşa'nın 12 Zilkade 1197/19 Ekim 1783 tarihli arzı, BA, HH, nr. 1346. Ferah Ali Paşa'nın Gurre-i Muharrem 1198/26 Kasım 1783 tarihli diğeri bir arzunda, Şâhin Giray'ın Taman'da iken el altından paralar dağıttığı belirtilmiştir (BA, HH, nr. 1345).

11 BA, HH, nr. 1250/B. 23 Receb 1198/13 Haziran 1784 tarihli bu arzunda Hasan Ağa, Şâhin Giray'ın «*...eğer ben ölmeyip diri kalırsam, iki üç mâh zarfında külliyyetli Rus askeri ile gelirim ve bu Çerâkise ve Abaza'ya dahi bir hâl ederim*» şeklinde bir tehdit savurarak gittiğini kaydeder.

12 W. Zinkeisen, *Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa* (= G O R) Gotha 1859, VI, 456.

lılarla münâsebet kurduğunu ve bu bölgede bâzı faaliyetlere teşebbüs ettiğini haber alınca, ona, yüklü bir tahsisat vereceğini va'd ve şâyet ilticâ ederse, Osmanlıların kendisini iyi karşılamayacaklarını beyân eden bir mektûb yollamış; daha sonra da, onu Baron Igelström vâsıtasıyla, önce Petersburg'a celb, müteâkiben de, Voronej kasabasında ikamet memûr etmiştir¹³. Osmanlı hükûmeti de, Taman havâlisinde bulunan bir câsusundan, Şâhin Giray'ın Petersburg'a götürülüp, Çarîçe ile mülakatta bulunduktan sonra, kendisine general ünvanı ve senelik 20.000 ruble tahsisat verildiğini, oradan da, Don üzerinde bulunan Voronej kasabasına sevk edilmiş olduğunu haber almıştı¹⁴.

Şâhin Giray, Petersburg'daki Prusya elçisinin Haziran-Ağustos 1784 tarihli raporuna göre, Voronej'de çok sıkıntılı günler geçirmeye başlamıştı: zîrâ Ruslar onu çok sıkı bir nezâret altında tutmakta idiler¹⁵. Fakat Şâhin Giray'ın, buna rağmen, Çerkesistan taraflarına adamlar göndererek, buradaki akrabaları ile haberleştiği görülmektedir¹⁶. Nitekim, onun bu kabil hareketlerinden artık rahatsız olmaya başlayan II. Katerina, bir zamanlar kendisine hayran olduğu¹⁷ bu eski Kırım hânının tahsisâtını azaltarak, ona yapılan muâmeleyi sertleştirmiş; buna fazla dayanamayacağını anlayan Şâhin Giray ise, aynı zamanda tasavvurlarını gerçekleştirme vaktinin de geldiğini düşünerek, Osmanlılara mürâcaat etmeyi uygun bulmuştu: Bir taraftan adamı Ahmed Efendi'yi İstanbul'a gönderirken, diğer taraftan da, II. Katerina'ya mürâcaatla, Osmanlı Devleti'ne

13 Fisher, *Aynı eser*, s. 151; Zinkelsen, *G O R*, VI, 457.

14 BA, *HH*, nr. 1254/C ve Fisher, *Aynı eser*, s. 151, not. 2. Osmanlı câsusununun 27 Cumâdelula 1198/19 Nisan tarihli bu raporunda verdiği bilgilerin sıhhati, Osmanlı Devleti'nin artık zaafa düştüğü bir devrede bile, câsusluk müessesesinin işleyişini göstermesi açısından dikkate şâyandır.

15 Prusya elçisi Görtz'ün bu raporu üzerine, Prusya Kralı II. Friedrich elçiye, 17 Ağustos 1784 târihiyle yazdığı cevâblı mektûbda, Şâhin Giray'ın böyle muâmeleye lâyık bir şahıs olduğunu ifade etmiştir (Zinkelsen, *G O R*, VI, 457, not 1).

16 Halim Giray, *Gülbün-i Hânân*, s. 214-15.

17 Zîrâ, II. Katerina, Şâhin Giray'ın yeni yeni ortaya çıktığı bir sırada, Voltaire'e yazdığı bir mektûbda, ondan, çok zeki, son derece yakışıklı, sevimli bir Tatar genci olarak bahsediliyordu. Hatta Katerina, Şâhin Giray'a karşı olan bu muhabbetini, 1782 senesi sonlarına kadar da sürdürmüştü (Laşkof'un *Şâhin Giray* adlı eserinden naklen bk. A. Fisher, *Aynı eser*, s. 45).

ilticâ etmek istediğini bildirmişti¹⁸. Şâhin Giray'ın kendileri için yavaş yavaş bir tehlike hâline gelmeye başladığını anlayan II. Katerina ise, onun Osmanlılara sığınmasının, aynı zamanda kendilerine siyâsî birtakım menfaatler de sağlayabileceğini düşünerek gereken izni vermişti¹⁹. Böylece Ruslar, hem onun Osmanlılara sığınmasıyla zuhur etmesi muhtemel siyâsî karışıklıktan yararlanabilecekler²⁰, hem de, kendilerine artık iyice bezginlik veren Şâhin Giray'ın ortadan kaldırılması ameliyesinin Batılı devletler ve Kırım ahâlisi nezdinde yaratabileceği aksi tesirden kurtulabilecekler, yâni «bir taşla iki kuş vurmuş» olacaktı. Nitekim, aşağıda da görüleceği üzere, bundan sonra tekevvün edecek vak'alar, Rusların istediği bir şekilde neticelenecekti.

Şâhin Giray tarafından İstanbul'a gönderilen Ahmed Efendi, h. 1201 senesi başlarında (1786 senesi sonları) pâyitahta gelerek, efendisinin hediyelerini ve mektûbunu Sadrâzam Koca Yusuf Paşa'ya takdim etti²¹. Bu ikinci mürâcaatında Şâhin Giray, Osmanlı Devleti'ne hizmet arzusunda olduğunu ve Osmanlı topraklarına ilticâ etmek istediğini belirterek, Rumeli'de kendisine, diğer eski Kırım hanları gibi bir çiftlik tahsis edilmesini talep ediyordu²². Mü-

18 A. Fisher, *Aynı eser*, s. 151; Halim Giray, *Aynı eser*, s. 215.

19 Bulgakov'un raporundan naklen bk. Fisher, *Aynı eser*, s. 151, not 3. Zinkelsen, Şâhin Giray'ın Voronej'den gizlice kaçtığını (bk. *G O R*, VI, 457); Yorga ise, onun Imam Mansur ile bir andlaşma yapmasına mâni olabilmek için Laşkarev vâsıtasıyla Hotin'e ve oradan da İstanbul tarafına sevk edildiğini kaydediyor (*Osmanlı Tarihi*, B. Sıtkı Baykal terc., Ankara 1948, V, 44).

20 Rusların Osmanlı ülkelerine gönderdikleri casusları ile ika ve elçileri vâsıtasıyla telkin ettikleri husûslar: Evvelce Şâhin Giray'ın hanlığını tasdik eden Osmanlı hükûmetinin, Şâhin Giray'ı azletmiş olmakla (Hanlıktan azledildiği haberi için bk. *Eâs-nâme*, s. 44), Kırım hanlığının merfû bulunduğu ve Kırım'ın idâresinin Ruslara âid olduğu; Kırım'ın Osmanlı Devleti tarafından muhafazasına gerek kalmadığı; Rusların bu ülkede, halkın rızası ile bulunduğu ve Osmanlı Devleti'nin böylece, Kırım'ı aslı şekliyle Ruslara terk etmiş olduğu yolundaki mütalaalara müstenid idi (Bk. Zaim-zâde Mehmed, *Vak'a-i Hamidiye*, s. 22-23).

21 Ahmed Efendi, Vezir-i azama hediye olarak, kürk, saat ve câriyeler getirmişti. Bu hediyelerin bir defteri yapılarak, pâdişaha sunulmuş, o da bu konuyu hâvi telhisin üzerine: «...benim dergâh-ı Hak'dan temenni ve niyâzım düşmen olanlardan ahs-ı intikâmdır... bu kâfirden dahi intikâmdır...» diye yazmıştı (BA, *AE*, I. Abdülhamid, nr. 771).

22 A. Vâsif, *Aynı eser*, s. 380; A. Fisher, *Aynı eser*, s. 151.

teâkiben gönderdiği bir diğer mektubunda ise, hayatından duyduğu endişeyi imâ ederek, itimâd-nâme istiyor ve Deşt-i Kıpçak'a geçmek hususunda ricâda bulunuyordu²³. Bu arada, Hotin'den Osmanlı topraklarına girmek üzere, sınıra doğru harekete geçmişti.

I. Abdülhamid, bu haberlerden çok memnûn olmuştu²⁴. Zirâ, vaktiyle Osmanlı hükümetini epeyi uğraştırmış ve zarar vermiş olan Şâhin Giray'dan intikam almak için önemli bir fırsat ele geçirilmiş oluyordu. Fakat, bunun için uygun vaktin beklenmesi, ona karşı «şimdilik» güler-yüzle muâmele edilmesi gerekmekteydi. Nitekim, Şâhin Giray'ın mektubunu hâmil Ahmed Efendi adlı bir adamın İstanbul'a geldiğini ve sorguya çekildiğini bildiren Sadriâzamın telhisi üstüne I. Abdülhamid, kendi hattıyla bu konudaki fikirlerini şu şekilde izhâr ediyordu: «*Bu dânsiz herif bir hilekârdır, şimdilik hemân bize lâzım olacak, nakz-i ahde mugâyir bir hareket olmayup, hakimâne tedbir ile mümâşât, iktizâsınca cevâb ve nizâm vermektedir. Rusya tarafından nakz-i ahde dâir bir mâdde olur ise Allahu azîmü's-şân fettâhdır, hemân teveccüh-i tâm birle Cenâb-ı Rabbü'l-Kerîmiden inâyet [niyâz] olunur, Yine semâhatlü efendi dâ'imize irâ'et, bir hüsn kalıba ifrâğ olunmak üzere sa'y [u] himmet gerekdir. Yohsa, Hân-ı mersûmun dîn [ü] imânından şübhe derkâr, iktizâsınca şimdilik tarafını islâha sa'y gerekdir»²⁵.*

Bu arada, İstanbul'da Devlet erkânının yaptığı müşâverede, Hân'ın arzusu mücibince, Rumeli'de bir mahalde oturmasına izin verildiğinin kendisine bildirilmesi kararı alınmıştır²⁶. Bu husûsta Sadriâzam'ın Pâdişâh'a sunduğu bir arzda, Şâhin Giray'a yazılacak olan hatt-ı hümâyûnun ne şekilde olması gerektiği izâh edilmiş ve Pâdişâh'ın bu husûstaki bâzı endişelerinin izâlesine çalışılmış; I. Abdülhamid ise, bu telhisin üstüne, Şâhin Giray'a gönderilecek emri

23 A. Vâsîf, *Aynı eser*, s. 380. Enveri de onun «Deşt-i Kıpçak'da ihtiyâr-ı insivâ» ricâ eylediğini kaydeder (*Târîh*, 3 a).

24 Hattâ Şâhin Giray'ın bundan evvelki ilk müracaatını bildiren Sadriâzamın telhisi (BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 25533) üzerine, «Eğer essâh, böylece zuhâr ederse, inşe'allahu te'âlâ bu dâhi Devlet-i aliyye hakkında bir âlmet-i hayr-ı mukaddemdir; hemân iktizây-i tanzimine şürû'...» diye yazarak memnûniyetini izhâr etmişti.

25 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1138.

26 A. Vâsîf, *Aynı eser*, s. 380.

tavsiye ettiği şekilde yazacağını ve onun ortadan kaldırılmasından başka bir çârenin bulunmadığını belirtmiştir²⁷. Böylece, Koca Yusuf Paşa tarafından Pâdişâh'ın iknâ edilmesi üzerine, 1201 senesi Rebûlevvel'inde (1787 Ocak) Şâhin Giray'a, Rumeli'de, diğer sâbık hanlar gibi, bir mahalde ikametine ruhsat verildiğini hâvî bir itimâd-nâme gönderilmiştir. Pâdişâh'ın bizzat kendi hattının da bulunduğu bu itimâd-nâmede, Hân'ın Osmanlı topraklarına Hotin hudûdundan girmesi; kendisine muhâfız olarak İsmail Paşa, mihmandar olarak da kapıcı-başlıardan İsmail Ağa'nın tayini gibi husûslar yer almakla birlikte, Deşt-i Kıpçak-ı gitme mes'elesine hiç temas edilmediği dikkati çekmektedir²⁸. Nihâyet, Mihmandar'ın Hotin'e vusûlü ve hatt-ı hümâyûnun eline geçmesi ile de Şâhin Giray'a itimâd gelerek, yanında adamları olduğu hâlde, Osmanlı topraklarına girmiş ve Hotin civârında bir yerde konaklamıştır²⁹.

I. Abdülhamid, onun Hotin'de fazla bekletilmeden derhal hareket ettirilmesini istiyordu. Şâhin Giray ise, bir türlü hareket etmek

27 BA, Cevdet tasnifi, *Eyâlet-i mümtâze*, nr. 137 (bk. Levha I). Sadriâzam Yusuf Paşa'nın bu telhisinde, Şâhin Giray'a gönderilen emrin üst tarafına bizzat Pâdişâh'ın «*Siz ki, Şâhin Giray Hân'sız, savb-ı maksûda azîmet için hudûdu-muza duhâle ruhsat istidâ etmişiz, bu bâbda gönderdiğiniz tahrîrât manzûr-ı şâhânem olup, müsâ'ade-i hüsvânem arzânî kulındı, itmi'nânımız için sâdir olan işbu itimâd-nâme-i hümâyûnum mücebince âmül olasız*» diye yazmasının uygun olacağı belirtilmişti. Nitekim, Şâhin Giray'a gönderilen itimâd-nâmede de bi ihârenin yer aldığı görülmektedir (Bk. Ek III). Yusuf Paşa, ayrıca Pâdişâh'ın, «*Hatt-ı hümâyûnla muvâşşah emr-i şerifi Rusyaluya göndermez mi, Deşt-i Kıpçak'a gitmektense, adaların birine irsâl olunması mündâib olmas mı*» şeklindeki endişelerini; hatt-ı hümâyûnun meâlinden, bizzat Şâhin Giray'ın isteği üzerine, bunun kendisine verildiğinin anlaşılacağı; bu hattın müsâadeyi mücib olduğu, binâenaleyh, Rusyalu'ya gösterse de bir zararı olmayacağı; zâten Şâhin Giray'ın fesâdını, emr-i şerif olsa da olmasa da ıcrâ edileceği; asıl merâmın onun bir takrîb ile ele geçirilmesi olduğu ve nihâyet, onun elbette ki İstanbul gibi yakın, Deşt-i Kıpçak gibi gözlerden ırak bir mahall yerine, adalardan birine gönderileceği; fakat bunun öncelikle, Şâhin Giray'ın hudûdu geçmesine bağlı bulunduğu cevâbıyla, yatıştırılmaya muvaffak olmuştu.

28 BA, M D, 178, s. 329, hûk. 1 (Bk. Ek III). Nitekim 27 nr. 11 notta da açıklandığı gibi, ileride zor durumda kalmamak için, Deşt-i Kıpçak'a gitme meselesinin resmîyete dökülmek istenmediği ve bunun şifâhî bir sözden ibâret kaldığı anlaşılmaktadır.

29 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1470; A. Vâsîf, *Aynı eser*, s. 380; *Rûz-nâme*, s. 44.

istemiyor ve çeşitli bahâneler ileri sürerek, muhteriz davranıyordu. I. Abdülhamid, Hotin Muhâfızı Osman Paşa'ya muhâfız olarak tâyin olunan İsmail Paşa'ya ve mihmandar İsmail Ağa'ya emirler göndererek, Şâhin Giray'ın serhadde bulunmasının çeşitli dedikodulara ve karışıklığa yol açacağını beyân etmiş; bir an önce Hotin'den kaldırılmasını istemişti³⁰. Şâhin Giray'ın yanında 150 kadar silâhlı ve teçhizatlı adamlarının bulunması, onu Hotin'den getirmeye memûr edilenleri, bu iş için cesâretsiz kılıyor ve onun hareketi geçitlikce de Pâdişâh tarafından daha şedid emirler gönderiliyordu³¹. Bunun üzerine Hotin Muhâfızı Osman Paşa, muhâfız İsmail Paşa ve mihmandar İsmail Ağa, Hân'ın yanına gelerek, ellerindeki hükümleri Şâhin Giray'a göstermişler ve bir an evvel Hotin'den harekete etmesini istemişler; Hân da onlara, «...inşâallahu te'âlâ birkaç gün zarfında Ahmed Efendi'yi Âsitâne'ye irsâl edeceğim, irsâl eyledikten sonra ben dahi on gün müüründe harekete ederim...» cevâbını vermişti. Mihmandâr'ın, Hân'a, Ahmed Efendi'yi kendisi hareket ettikten sonra göndermesinin daha isâbetli olacağını söylemesi üzerine de, «...etbâ' u mütâ'allıklarımın bâzısını mukaddemâ içerüye irsâl eylemiş idim, henüz zuhûr etmediler ve bâzısı dahi hummâdan hasta yatur, bunlar tashîh-i mizâc etmeyince ve anlar içerüden gelmeyince ben nice kalkayım...» diye çeşitli bahâneler ileri sürmüştü³².

Şâhin Giray'ın Hotin'deki bu tevakkufu, kendi durumunu biraz daha sağlamlaştırmak ve bâzı plânlarını tatbik mevkuine koymak istemesinden ileri geliyordu. Öyle anlaşılıyor ki, Şâhin Giray, burada, Bucak tatarları ile bir münâsebet kurmak ve bu amaçla Boğdan taraflarına gitmek niyetinde idi. Hattâ, «Pâdişâh geliyor» diye Eflâk ve Boğdan taraflarında pek çok şâyia dolaşmaya başlamış, etraf velveleye verilmişti³³. Nitekim, Boğdan Voyvodası tarafından İstanbul'a gönderilen bir tahriratta, Bucak tatarlarının onun «...kudâmüne müterakkib u muntazır oldukları...» belirtilmekte³⁴; ayrıca,

30 Evâil-i Cumâdelâhure 1201/21-31 Mart 1787 târihli bu hüküm için bk. BA, M D, 178, s. 330, hük. 3.

31 Evâil-i Cumâdelâhure 1201/21-31 Mart 1787 ve Evâhir-i Cumâdelâhure 1201/10-20 Nisan 1787 târihli bu hükümler için, bk. BA, M D, 178, hük. 1 ve hük. 2.

32 Boğdan Voyvodasından gelen arz, BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1524.

33 Râz-nâme, s. 44.

34 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 536.

Boğdan Voyvodası'nın bir diğer mektûbunda da, onun, Deşt-i Kıpçak ve Buhara hanlıkları iddiâsında bulunduğu yazılmaktaydı³⁵. Aynı zamanda, Tombasar Voyvodası da, onun Rusların yardımıyla, Özü'yü zabt kasdında olduğunu bildirmekteydi³⁶.

Şâhin Giray'ın Hotin hudûdundaki bu hareketleri, mukadder âkıbetinin bir an evvel icrâsı husûsundaki niyetleri tamamen su yüzüne çıkarmıştır. Zirâ Sadriâzam Koca Yusuf Paşa'nın, Şâhin Giray'ın Boğdan'dan Edirne'ye irsâli için, kapıcı-başılardan Çadırcı-zâde Mehmed Ağa'nın tâyin edilmesinin uygun olacağını bildiren telhisi üstüne, I. Abdülhamid şunları yazıyordu :

«Benim Vezirim; heman zamir-i mel'aneti Boğdan'ı zabt ve gayri dimâğî ma'lûmdur. Her kim ta'yin olur ise olsun, def-i vücûd ve idâmî şer'an ve bilâd-ı İslâmiyyeyi sıyâneten meşrû'dur, mukâbele, yohsa ne tarikile olur ise izâlesi haberi matlûb-ı husrevânemdir, zirâ sonra müşkil-i azim olacağında iştibâh yokdur, tavr u hareketi şehâdet eder, ma'zûl hânlar[ın] dahi mukaddem yazdıkları ma'lûmdur, emniyyet bir türlü câiz değildir»³⁷.

Şâhin Giray, 23 Cumâdelâhure 1201 (13 Nisan 1787) perşembe gecesi³⁸, kimsenin haberi olmadan, ansızın Hotin'den Yaş tarafına doğru hareket ederek, 6 saat mesâfedeki bir mahalde konaklamıştır. Muhâfız İsmail Paşa ve mihmandar, onun bu hareketini bir gün sonra haber alarak hemen peşinden hareket etmişler; fakat, Şâhin

35 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1524; Ayrıca, Boğdan Voyvodası, Şâhin Giray'ın tanassur ettiği rivâyetini Pâdişâh'a bildirmiş, onun bir de frenk kuyâ-fetinde resmini aldırıp, göndermiştir. I. Abdülhamid, bu resmi görünce, «...mersûmun hey'et ü libâsı tamâm din-i İsevi, heman kâfir olduğuna iştibâh kalma-mış, ibretullah, bu dinsizi Allah helâk eyleye; âyâ dâimâ libâs u kalpağı böyle midir, yohsa, aralıkda Tatar kalpağı dahi giyer mi, yohsa, dâimâ böyle, öyle mi, sinnen ne mikkâr ola, babası ne ile ta'bir olunur, Şâhib Giray'ın karındaşı olmak gerekdir, Çoban Giray neslinden midir, mukaddemalarda böyle idi» (BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 859) demek sûretiyle, nesebinden dahi şüpheye düşmüştür.

36 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 881. Ayrıca, Rusların «Özü ka'asını bize versünler ve Şâhin Giray Hân'ı Tombasar'da Kavşan nâm mahalde oturdu Hân etsünler» şeklinde mektûblar gönderdikleri haberi için bk. Râz-nâme, s. 44.

37 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 25760.

38 Sadriâzam'ın Pâdişâh'a telhisi, BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 635.

Giray'a yetiştiklerinde, onu Osmanlı hükümeti tarafından önceden kararlaştırılmış konak mahalleri istikametinde harekete râzı edememişler; Şâhin Giray, Yaş kasabasına iki-üç saat mesâfede bir yerde konaklamak istediğini kendilerine bildirmiştir³⁹. Keyfiyet İstanbul'a bildirilince, Osmanlı hükümeti, bu civârları gayet iyi bilen, kapıcı-başılardan Çadırcı-zâde Mehmed Ağa'yı, Hân'ı Edirne'ye getirmek üzere memûr etmiştir. Ona verilen hükümde, Şâhin Giray'ın Hotin'den 6 saat uzaklıktaki bir menzile vardığı, buradan hareket etmediği, Yaş'a uğramak niyetinde bulunduğu belirtilerek, «...mezbur Şâhin Giray, mahall-i mezbûrdan kalkmayup tevakkuf ve gittikçe etrâfdan yanına Tatarlar tevârüdüyle âdemleri teksir üzere idüğü mütehakkık olup...» denilmek sûretiyle hükümetin endişeleri dile getirilmiş ve cebren kaldırılıp, hemen Edirne'ye götürülmesi istenmiştir⁴⁰.

Çadırcı-zâde, yanında bulunan külliyetli asker ile⁴¹, Hân'ı bulunduğu yerden kaldırmış ve Fokşan taraflarına doğru harekete geçirmiş; tam bu sırada gelen bir başka emirde; Şâhin Giray'ın maiyyetinde 5-6 nefer adamının kalıp, diğerlerinin kendisinden ayrılarak, ağırlık ve eşyâlarıyla birlikte geriden gelmesi; Hân'ın da Silistre yolundan irsâl edilmesi husûsu bir kere daha hatırlatılarak, Hân'ın «...hiyel ü desâisine nihâyet olmadığı zâhir ve hilâl-i tarikde selâtin-i Cengiziy'e den b'azularına haber irsâliyle, kuttâ-ı tarik şeklinde önününü kesdirüp, kendüsünü elden aldırarak misilli hud'aya ve hiyel-i sâiresi...» ne karşı dikkatli olunması da tenbih edilmiştir⁴². Bunun üzerine Çadırcı-zâde, Şâhin Giray'a haber göndererek, yanında, 5-10 nefer adamı ile, Tuna'yı Silistre cânibinden geçip, Edir-

39 BA, M D, 178, s. 337, hük. 1; Evâsıt-ı Receb 1201 (29 Nisan-9 Mayıs 1787) tarihli bu hükümde, Şâhin Giray'ın habersiz olarak hareket etmesinin, muhâfız ve mihmandârın gafletinden ileri geldiği yazılarak, kendilerinin itâba mâruz kalacakları sert bir dille belirtilmiştir.

40 Evâsıt-ı Receb 1201 (29 Nisan-9 Mayıs 1787) tarihli bu hüküm için bk. BA, M D, 178, s. 334, hük. 1.

41 Çadırcı-zâde, Silistre muhâfızı Ebubekir Paşa ve Özü ve İsmail Seraskeri Ali Paşa tarafından kendisine terfîk edilen askerler yardımıyla, Şâhin Giray'ı hareket ettirebilmiştir (bk. Silistre muhâfızı Ebubekir Paşa'ya gönderilen Evâhîr-i Şaban 1201/9-19 Haziran 1787 tarihli hüküm : BA, M D, 178, s. 336, hük. 1).

42 BA, M D, 178, s. 334, hük. 2 (bk. Ek IV).

ne'ye doğru müteveccih olunacağını ve eşyâlarıyla birlikte sair adamlarının geriden gelmesini bildirmiştir. Fakat bu isteği kendisi için tehlikeli bulduğu anlaşılan Şâhin Giray, mübâşire yazdığı cevâbı mektûbunda, Osmanlı hükümetinin kendisine karşı olan muâmelesinden şikâyetçi bir uslûb kullanarak, Edirne'ye hareketinin, kendisine refakat edecek mübâşirin maiyyetindeki adamların, kendi adamlarıyla eşit sayıda olmasına; gerek kendi maiyyetindeki ve gerekse eşyâlarıyla arkadan gelecek adamlarına en az 40'ar akçe tayinat verilmesine bağlı bulunduğunu belirtmiştir⁴³.

Osmanlı hükümeti ise, Hân'ın bu kritik bölgelerde fazla oyalanmasını istemediği için, onun şartlarını kabul eder görünmüş; bunun üzerine Şâhin Giray, kendi adamlarının muhâfazası altında Edirne'ye doğru yola çıkmış onun refâkatinde bulunan Osmanlı mübâşirleri ise, Şâhin Giray'ın bu muhâfaza çemberini kırmaya muvafak olamamışlardı. Zirâ, Özü vâlisi Ali Paşa ve Çadırcı-zâde'ye bu esnâda gizlice gönderilen emirlerde, Şâhin Giray'ın tatarlara ihtilâl vermek için ilticâ ettiği ve katli için fetvâ-yı şerife alındığı bildirilerek⁴⁴, «...bir takrib mezbûru zir-i hafâda kurşun ile urdurup, zâ-

43 Şâhin Giray, bu mukabil cevâbında, «...eğerçi arzû-hâlleriniz mef-hâmü üzere mu'amele, bu ana değün ebnây-i mülûke haklarında ne bir devlet ve ne bir millet tarafından izhâr olunduğu bir kimesnenin ma'lûmu ve mesmû'î olmayup...» diye yakındıktan sonra, devamla : «...kaç nefer etbâ' ile azimet lâzım ise, olmuğâr ile olunur ancak mübâşirimiz olan her kim ise, etbâ'mız mükdârından [mü]tecviz refikeleri olmamak lâzımdır. Zirâ ki, tarafımızın re'âyây-i devlet sümresinden olmayup ve memâlik-i mahrûsede vâkı' kuttâ-ı tarik veyâhâd erbâb-ı fesâd gürûhundan olmadığımızı ne devletimin ve ne hüddâm-ı saltanatının inkârı mecâlleri yokdur. Binâ'en-aleyh mübâşirimiz olan, tarafımız ile musâvâta rızâ-dâde oimaları me'mûlündür. Kaldı ki, bunca etbâ'mın perişân-ı hâl terk olunmaları lâyük olmadığundan, idâre-i malzeme için kifâyet mükdârı harçlıkları verilmek lâzım olup, ancak, harc-ı râhdan ne mertebe muzâyakamız olduğu bundan akdem dahi cümlelerinize ma'lûm olmuştur. Binâ'en-aleyh gerek tarafımıza harc-ı râh ve gerek etbâ'larımıza tereke olunmak için ekâl kırk kise akçeğe muhtac ve azimetimiz, meblağ-ı mezbûr tedârüküne münhasır idüğü ma'lûmunuz olduğda, meblağ-ı mezbûru bir sa'at akdem tedârükleriniz me'mûldür» diyordu (BA, Cevdet, Eyâlet, nr. 175, 26 Şaban 1201/14 Haziran 1787 bk. Levha II).

44 Bu fetvâda, Şâhin Giray'ın mahall-i memûriyetine gitmeyip, silahlı adamlar cem'iyie, Pâdişâha itâat etmeyen bir şakî olduğu belirtilerek, idâmi tecviz olunuyordu (BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 25631'deki fetvânın neşri için bk. I.H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, IV/1, 496, not 3).

hırde Devlet-i aliyenin rızası olmamak vâdisine ihtimâm...» olunması istendiği hâlde⁴⁵, gerek Ali Paşa ve gerekse Çadırca-zâde, yolda bir fırsatını bulup, Şâhin Giray'ı katle bir türlü cesâret edememişlerdi.

Böylece, Şâhin Giray, «*sağ-sâlim*», 14 Ramazan 1201 (30 Haziran 1787)'de, Zıştovi ve Tırnova cihetlerinden, Balkanlar aşılıarak, Edirne'ye getirilmiştir⁴⁶. Bostancı-başı Ali Ağa'nın konağında ikamet ettirilen Şâhin Giray'a 10.000 kuruş harçlık tahsis olunmuş; bu arada, geriden ağırlık ve eşyalarıyla gelen 150 kadar adamı da Edirne'ye varmıştır⁴⁷.

Şâhin Giray'ın Edirne'ye vâsil olduğunu haber alan I. Abdülhamid, onun Edirne'den Gelibolu'ya, oradan da Rodos adasına gönderilmesine; şâyet bu sırada bir fırsatı bulunursa, derhal idâm edilmesine karar vermişti⁴⁸. Fakat evvelâ bâzı hazırlıklar yapmak icâb ediyor ve ayrıca, bu plâni Şâhin Giray'a hissettirmemek gerekiyordu. Bu maksadla, onu, Edirne'den Rodos'a götürmek üzere, sâbık Kıbrıs Muhassılı, kapıcı-başılardan Ali Ağa mübâşir tayin olunmuş; Gelibolu'da da bir kırlangıç gemisi hazırlanmıştı⁴⁹. Ayrıca, Burgos'da bulunan Şâhin Giray'ın haremünün de Rodos'a nakli için ha-

45 Özû vâlisî, eski Sadrâzamlardan Ali Paşa'ya gönderilen evâil-i Şaban 1201 (19-29 Mayıs 1787) tarihli hüküm için bk. BA, M D, 178, s. 342, hük. 1 ve Çadırca-zâde'ye, evâhir-i Şaban 1201 (9-19 Haziran 1787) tarihli hüküm, BA, M D, 178, s. 342, hük. 3. Ayrıca, Şâhin Giray'ın Boğdan'dan geçerken, 200-300 nefer gayet mücehhez ve silahlı adamlar tedârik ettiği ve hattâ bunların yanında küçük kıt'ada toplanmış dahi bulunduğu hakkında bk. BA, M D, 178, s. 342, hük. 3 (Ek V).

46 BA, M D, 178, s. 339, hük. 1 ve 2'nin üstündeki şerh, karşılaştırınız (= krş.), İ.H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/1, 495.

47 Enveri, *Tarih*, 2 b.

48 I. Abdülhamid, «*Benim vesîrim, Şâhin Giray'ın heman bir kadem akdem Edirne'ye gelmesi; Edirne'den dahi heman Rodos'a ve Rodos'da kârı görülmesi, elbet sadâkat-ı dîn ü devlet, hizmet budur*» diye yazdığı hâlde, (BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 400), daha sonra, onun Edirne'den Gelibolu'ya veyahud Gelibolu'dan Rodos'a giderken, yolda katlini uygun görmüştü (Bk. Çadırca-zâde'ye evâhir-i Şaban 1201/9-19 Haziran 1787 tarihli hüküm, BA, M D, 178, s. 342, hük. 2 ve Kapıcı-başı Ali Ağa'ya evâhir-i Ramazan 1201/7-17 Temmuz 1787 tarihli hüküm, s. 343, hük. 1).

49 Kırlangıç gemisi kaptanı Giridi Ahmed Reis'e evâsit-i Ramazan 1201 (27 Haziran-7 Temmuz 1787) tarihli hüküm için bk. BA, M D, 178, s. 338, hük. 3.

zırlıklar yapılması husûsunda, sâbık Edirne bostancı-başısı olup Burgos'da bulunan Mustafa Ağa'ya ve Burgos nâibine emirler gönderilmişti⁵⁰. Osmanlı hükûmeti bu şekilde, Şâhin Giray'ın herhangi bir fevri hareketine meydan vermemek için, onun şüphe ve endişelerinin izâlesine çalışmaktaydı.

Bir yandan bu hazırlıklar devam ederken, diğer taraftan, Edirne bostancısı Mir Ali ve kırlangıç sefinesi kaptanı Ahmed Reis'e gizlice bir hüküm gönderilerek, Şâhin Giray'ın idâm ve izâlesinin alınan fetvâya binâen meşrû olduğu yazıldıktan sonra, devamla : «*...imdi, mezbûru diğer evâmir-i şerifem müceblerince sefîneye irkâb için Gelibolu'ya isâl edinceye dek yollarda birkaç menzül olmağ-ia, ol menzillerin birinde, 'eceliyle vefât etti' denilecek bir tedbir-i dil-pezir ile izâle mümkün olur ise, fırsat [fevt] olunmayup, ol vec-hile v'dâmına ikdâm ve yolda mümkün olmadığı sûrette, Gelibolu'dan sefîneye irkâb ve Rodos'a müteveccihen fekk-i râbta-i karâr eyledikten sonra, rûy-i deryâda gelinür iken, ayağı kayıp deryâya düşmek sûretiyle mi olur, yoksa sefînede bulunanlardan biri tüfeng karıştırdırken kazâ'en kurşun isâbet etmek sûretiyle mi olur, el-hâsıl tertib-i cezâ sûretinde olmayup kazâ' olmak vâdîlerinin hangisiyle olur ise Rodos'a varmaksızın izâlesi husûsuna...» dikkat etmeleri istenilmiştir⁵¹. Böylece, Osmanlı hükûmetinin olayın fazla yayılmadan ve herhangi bir infiâle meydan bırakılmadan kapatılması düşüncesiyle hareket ettiği anlaşılmaktadır.*

Edirne'de 1 hafta kadar kalan Şâhin Giray, yanında mübâşirler ve 20-30 kadar adamı bulunduğu hâlde, 21 Ramazan (7 Temmuz)'da Edirne'den Gelibolu istikametine hareket ettirildi⁵². Ancak, Şâhin Giray'ı Edirne'den Gelibolu'ya getirip, oradan da, beklemekte olan sefîneye bindiren mübâşirler, kendilerine gizlice gönderilen emirlere rağmen, maiyyetindeki 20-30 kadar adamının koruması altındaki Şâhin Giray'a yol esnâsında dokunamamışlardı. Bu haber İstanbul'a

50 BA, M D, 178, s. 342, hük. 4 (evâsit-i Ramazan 1201/27 Haziran-7 Temmuz 1787).

51 BA, M D, 178, s. 342, hük. 3 (Bk. Ek V).

52 Enveri, *Tarih*, 2 a. Bu arada, Şâhin Giray Edirne'de iken, kendisine 1286 kuruş tutarında hediyeler takdim olunmuştu ki, bunlar daha ziyâde, kürk, entari, kaftan, donluk, şal v.s. gibi giyecek eşyaları idi (BA, Cevdet, *Eyâlet*, nr. 917).

ulaştığında, Pâdişâh çok sinirlenmiş⁵³ ve onun derhal idâmı husûsunda kırlangıç gemisi kaptanına ve mübâşir Ali Ağa'ya ikinci bir emir göndermişti⁵⁴. Bu fermânı götürmeye de, Şâhin Giray'ı taşıyan seffine Rodos'a hareket ettiğinden, «*Korsan bahrîsi*» şeklinde tertib olunan bir diğer kırlangıç gemisi memûr edilmişti⁵⁵. Aslında sûret-i zâhîrde korsan gemisi şeklinde hazırlanan bu seffine, Şâhin Giray'ı sessizce ve gûyâ Osmanlı hükûmetinin haberi olmadan ortadan kaldırmak için düşünülen bir başka plânın parçasıydı. Buna rağmen, bu gemi, Şâhin Giray'ı taşıyan gemiye yetişmemiş; Rodos'a varıldığında da, hükmü getiren haberci, Ali Ağa'nın 9 gün önce geriye, İstanbul'a döndüğünü öğrenerek, elindeki emri Rodos Kadısına vermek mecbûriyetinde kalmıştır⁵⁶.

Şâhin Giray'ı Rodos'a götürmeye memûr Ali Ağa ise, ilk emir muvâcehesinde, deniz yolculuğu sırasında da Şâhin Giray'ı katle cesâret edememiş; onu Rodos'a götürmüş ve o esnada Rodos Kadısı bulunan meşhûr Şâir Sümbül-zâde Vehbi Efendi'ye teslim ederek, teslimini mübeyyin ilâmı alıp, İstanbul'a dönmüştür⁵⁷. Kapıcı-başı Ali Ağa, İstanbul'a geldiğinde, doğru Sadriâzam Koca Yusuf Paşa'nın yanına çıkarak, Şâhin Giray'ın Rodos'a vardığına ve sûr hârici bir menzilde ikamet ettirilip, ahâli tarafından muhâfazasına ihtimam olduğuna dâir Rodos Kadısı'nın ilâmını takdîm etmiştir. Sadriâzam Yusuf Paşa, Ali Ağa'ya elinde bulunan emri icrâ etmemesinin sebebini sorduğunda, Kapıcı-başı Ali Ağa, «...*mezbur Devlet-i aliyeye'den havfe düşüp, otuzdan mütecâviz zirh-pûş âdemlerini yanından bir dakîka ayırmayıp, seffinde dahi kamara kapusunu bekledüp ve bir an nâim dahi olmayup, dâ'imâ korunmağla, hakîmâne idâmı tak-*

53 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 10; krş. İ.H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Târîhi*, IV/1, 495, not 3.

54 Bk. BA, M D, 178, s. 343, hük. 1 (evâsit-ı Ramazan 1201 / 27 Haziran-7 Temmuz 1787).

55 Korsan gemisi kaptanı Hüseyin Reis'e evâhir-i Ramazan 1201 (7-17 Temmuz 1787) târihli hüküm için bk. BA, M D, 178, s. 344, hük. 3. Ayrıca, bk. BA, M D, 178, s. 344, hük. 1 (Ek VI).

56 Bk. Rodos kadısı, âyânı, muhâfız ve zâbitânının 17 Şevval 1201 (2 Ağustos 1787) tarihli arzı, BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1693.

57 Bk. Sadriâzam Koca Yusuf Paşa'nın telhisi BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1127; ayrıca bk. Taylesânî-zâde Abdullâh, *Lebibâ Târîhi*, 61 a; *Rûs-nâme*, s. 44.

ribinin tahsîli bir vechile mümkün...» olmadığını söylemiş ve kendisi avdet etmedikçe Şâhin Giray'a emniyet gelmeyeceğini; keyfiyeti Rodos ahâlisine ifâde ettiğini; onların da muhâfazasına ihtimâm etmekte olduklarını; bundan sonrasının kolay olduğunu; sonradan gönderilen fermânın eline geçmediğini ve bu esnada hasta olmakla, geriye döndüğünü anlatmıştır⁵⁸. Bu görüşmeden sonra, Sadriâzam Yusuf Paşa, Pâdişâh'a yazdığı bir telhîsde, Ali Ağa'nın tekâsülünden bahisle, bunun diğer memûrlara sirâyet etmeden, ibret için idâmının gerektiğini, ancak bu arada Ali Ağa'nın korkusundan vefât etmiş olduğunu bildirmiştir⁵⁹. Pâdişâh ise, bu telhîsin üst tarafına şunları yazmıştır : «...*Mübâşir-i merkûmun zevâli ve adem-i zevâli lâ-şey' menzîlinde, heman Şâhin Giray'ın zevâli haberi manzûr-ı mülûkânemde bir müferrih neşât-ı hayr olmağla, elbet vücûd-ı habâset-âlûdu*

58 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1127. Sadriâzamın bu telhîsi üzerine, I. Abdülhamid, gayet sert bir ifâde ile, Şâhin Giray'ı Edirne'de idâm ettirememiş olmasından dolayı; hayfını; Rodos'tan firârına karşı dikkatli olunmasını, Devlet-i aliyeye'de 30-40 adamla başedecek kimse bile kalmadığını ve mübâşirin bu husûsta rehâveti olduğunu yazmış (krş. İ.H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Târîhi*, IV/1, 496); ikinci bir hattında da bu husustaki hissiyatını şöyle izhâr etmiştir :

«*Benim vestrim; Şâhin Giray'ın def-i vücûdu haberime müterakküb üken mübâşirin avdeti nasîl hâldir. Rodos gibi bir cesirede bu kadar bin adem müctem' üken bir âdemîn hakkından gelmek bir şey' midir. Böyle işe güce yaramaz kapucu-başılar, gayri neye yarar. Bu yazacak cevâb dahi değildir. Hayf Devlet-i aliyeye'ye ki, bir iş erbâbı kimesnemiz kalmamışdır. Bu bâbda allm-Allah, gayret-i pâdişâhânemden münfa'ül oldum, biz def' ü idâlesi husûsuna nizâm verilmişdür deyü bakar üken, mübâşirin bi-pervâ gelmesi ne demektir. Bi-eyyi hâlin bunun idâlesi... emr-i hümâyûnumdur» (BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 7; krş. İ.H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/1, 496, not 1).*

59 Taylesânî-zâde, «*Mübâşir-i evvel Kapucu-başı Ali Ağa, teslim ilâmını Sadr-ı a'zam hazretlerine getürdükde, hatt-ı hümâyûnun icrâsını ne için te'hir eyledün deyü cellâd [emr] idüp ve ödü pârslenüp, ol dahi aslına erdi ve emvâl ü eşyasını taraf-ı miriden ahz u zabt eylemişlerdir ve mezbur Ali Ağa'nın dört yüz kise akçalık salt altunu çıkdı, deyü tevâtür bulmuşdur...*» diyerek, Ali Ağa'nın Şâhin Giray'dan bir miktar para aldığı telmih eder. (*Lebibâ Târîhi*, 61 a). *Rûs-nâme*'de ise, Ali Ağa'ya Şâhin Giray'ın yolda zehirlenmesi için emir verildiği, fakat Ali Ağa'nın bu işi başaramayıp, onu Rodos'a götürdüğü ve Kadı'ya teslim edip teslimine dâir ilâmı aldıktan sonra, İstanbul'a döndüğü belirtilerek, «...*merkûm Kapucubaşı Ali Ağa'ya verilen zehr üzerinde olup, kıfz eyledüğünden, kendüsüne te'sir edüp, Âsitâne'ye geldiğinden üç-dört gün sonra merhûm olmuşdur...*» denmektedir (s. 44).

değ' olunduğu haberi kat'i matlûbumdur. Alîm-Allahı te'âlâ Kıırım'ın fethine dâl bir meserret-i hayırdır, gayrı uzatmayasız...»⁶⁰.

Rodos'a getirilen Şâhin Giray ise, kale içinde oturmayı kendi emniyeti için münâsib görmeyerek, kale dışında bir bağ evinde ikamet etmiştir. Hayâtından artık iyice endişe eden sâbık Hân, Rodos'tan kaçmanın yollarını aramaya başlamış; Osmanlı hükûmeti onun firârına mâni olabilmek için daha sert tedbirler alma lüzûmunu duyarak, kapıcılar bölük başısı Kara Kethüda-zâde Ali Bey'i, maiyyetinde Tersâne'nin «mânde ağaları»ndan 20-30 kadar adam bulunduğu hâlde, mübâşir olarak tâyin etmiş⁶¹; sonra da, Rodos Mütessellimi, Kadısı ve sâir âyân ve zâbitânına emirler göndererek, derhal ve birlikte hareketle, «tertîb-i cezâ»ya çalışmaları⁶²; Şâhin Giray'ın kale içinde ikamet ettirilmesi⁶³; başka mahallerde bulunan adamlarının Rodos'a varmakta olduklarının haber alındığı ve bunların hiçbirisinin sâbık Hân ile görüştürülmeyerek, derhal yakalanıp hapsedilmeleri⁶⁴ emredilmişti.

Nihâyet, gönderilen bu emirler uyarınca, Sünbül-zâde Vehbî Efendi, Rodos Mütessellimi ve sâir zâbitân, Şâhin Giray'ın bulunduğu bağ evine gelerek, onu zorla iç kaleye getirmeye muvaffak olmuşlardı⁶⁵. Ancak, Şâhin Giray, son bir gayretle, kale hâricinde bulunan Fransız Konsolos-hânesine sığınmış ve buradan, adamlarının hazırlanmış olduğu Tekirdağ tarafından gelecek bir tüccâr gemisi ile kaçma teşebbüsünde bulunmuştur. Fakat Rodos Kadısı Sünbül-zâde ve sâir

60 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 837.

61 Rûz-nâme, s. 44.

62 BA, M D, 178, s. 343, hük. 2 (evâhîr-i Ramazan 1201/7-17 Temmuz 1787).

63 BA, M D, 178, s. 341, hük. 1 (evâsît-i Şevvâl 1201/27 Temmuz-6 Ağustos 1787); BA, Cevdet, Hâricîye, nr. 4607.

64 BA, M D, 178, s. 341, hük. 3 (evâsît-i Şevval 1201/27 Temmuz-6 Ağustos 1787).

65 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1693. Sünbül-zâde Vehbî Efendi, bu hâdiseye dâir, Pâdişâh'a «Tayyâre» adlı bir kasîde sunmuştur. Burada şöyle demektedir :

*«Rodos'da bağı mesken edinmişidi bâği-i hân
Götürdüm kal'a-bend etdim o çakır gözlü mekkârı»*

(bk. Divân, Bulak 1258, kasâid kısmı, s. 19). Abdülhamid, Bu kasidedeyi okuduğunda, «Mukaddemâ bu gazel ve kasîde sâhibine Şâhin Giray'ın sebeb-i he-

âyân, 16 Şevval 1201 (1 Ağustos 1787) salı günü, 1000 kadar askerle konsolos-hâneyi kuşatarak, Şâhin Giray'ı burada çıkarmışlar ve tekrar iç kaleye götürerek, adamlarını yanından tefrik edip, göz hapsinde tutmaya başlamışlardır⁶⁶. Sonunda, 1787 Ağustosunun ikinci haftası başlarında, Kapıcılar bölükbaşısı Ali Ağa ve adamlarının Rodos'a gelmesi ile, mahfûz tutulduğu yerde boğularak idâm edilmiş⁶⁷, müteâkiben, kesilen başı, gizlice İstanbul'a gönderilmiştir⁶⁸.

Şâhin Giray'ın idâmı haberi alındıktan sonra, Osmanlı hükûmeti, onun Rodos'ta mahfûz ve mahpus bulunan 30 kadar adamı içinde yalnızca, Hacı Mekki'nin cezalandırılmasına, diğerlerinin ise, serbest bırakılıp istedikleri yerlere gitmelerine dâir Rodos Kadısı ve Mütessellimine emirler göndermiştir⁶⁹. Bundan başka, I. Abdülhamid, Şâhin Giray'dan geriye kalan altın ve gümüş cinsinden 24. 365,5 kuruş değerindeki eşyânın, Darbhâne'ye teslimini arzeden Sadriâzamın telhisi üzerine, bu eşyaların Darbhâne'ye gelmesinin, Devletin şânına hâle getireceğini yazarak, bütün mallarının tahrîr edilip ve reselerine dağıtılmasını emretmiştir⁷⁰. Ayrıca, Şâhin Giray'ın Edirne ve Burgos'da bulunan eşyalarının ve adamlarının miktarı sorulmuş ve bunların defteri yapılarak bildirilmesi istenmiştir. Bu emir muvâcehesinde, Şâhin Giray'ın Edirne'de bulunan hazinedârı Bahtşah ve şerbetçisi Esseyyid Mehmed de dahil olmak üzere, Edirne

idâmine hizmeti mukâbilî pâye verilmek mallûb olmuş idi, verildi mi, Efendi dâ'imîden tashih oluna» diyerek, Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin durumunun, Şeyhülislam'dan sorulmasını istemiştir (BA, H H, nr. 1167). Nitekim, bu vak'ada görülen «dirâyeti» sebebiyle, Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin rütbesi yükseltilerek, Silistre Niyâbetine getirilmiştir (Sünbül-zâde Vehbî Efendi mad., I A, XI, 239).

66 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 1693; Taylesâni-zâde, yanlış olarak, onun Rus konsolos-hânesine sığındığını yazar (Lebîbâ Târîhi, 61 a).

67 Taylesâni-zâde, Lebîbâ Târîhi, 61 a; Enveri, Târîh, 4 a; Halim Giray, Gülbün-i Hânân, s. 215; I. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, IV/1, 497. N. Jorga ise, eserinin bir yerinde, onun Bozca-ada'da, diğer bir yerinde Rodos'da katledildiğini kaydeder (Geschichte des Osmanischen Reiches, Gotha 1913, V, 41 ve 44; kezâ, B. Sitku Baykal tercümesi, s. 31 ve 35). Celâleddin Rodoslu, Şâhin Giray'ın Rodos'taki mezarını tesbit edemediğini belirtirken, onun hakkında hatalı bilgiler verir (bk. Rodos ve İstanköy adalarında gömülü târihi simâlar, Ankara, 1945, s. 52, 59-61).

68 Rûz-nâme, s. 44.

69 BA, M D, 178, s. 344, hük. 2 (Bk. Ek VII).

70 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 674, 743, 1605, 25485.

Kadısi İsâmeddin Ahmed Efendi ile Edirne Bostancıbaşı Ali Ağa'dan müteşekkil bir hey'et, bu malları ve eşyaları, Edirne'deki Vefâ ahırından, daha mahfuz bir yere taşıttırarak, sayımını yapmışlar; maktûl Hân'ın 54 binek hayvanı, 23 arabası ve 143 kadar da adamının bulunduğunu tesbit etmişlerdir⁷¹. Daha sonra, Şâhin Giray'ın Edirne'de bulunan adamlarının tayinatları kesilerek, Şâhin Giray'ın kardeşi, eski Kırım hanlarından Sâhib Giray'ın yanına gönderilmişler; ayrıca, maktûl Hân'ın Burgos'da beklemekte olan âilesi de yine Sâhib Giray tarafına yollanmıştır⁷².

Bu arada, I. Abdülhamid, Şâhin Giray'ın yanında bulunan dört adet «*frenğî kâğıt*»ların tercümelerinin yapılmasını ve diğer Türkçe kâğıtlarla, cümle evrâkının kendisine gönderilmesini istemiş ve sonra da: «*Bu evraklarda bir me'âl yokdur, benim matlûbum, bâ'zen bizim devletimizin hademeleri ve sâir düvel taraflarına bâ'zı mekâtib var ise deyüdü*» diyerek, Şâhin Giray mes'elesinde, onunla teşrik-ı mesâî yapanların olup-olmadığını araştırmıştır⁷³.

Görüldüğü gibi, Şâhin Giray mes'elesi, uzun ve çetin uğraşmalar sonunda güç-belâ halledilebilmişti. Osmanlı hükûmeti bu mes'eledede alenî bir hareket yerine, etrafa fazla velvele vermemek, Rusya ve sâir batılı devletlerin tepkisini çekmemek için Şâhin Giray'a karşı zâhiren müsâmahakâr bir siyâseti tercih etmiş ve onun ortadan kaldırılması işinin, gizlice yapılıp, örtbas edilmesine çalışmıştır. Lâkin Ruslar, Şâhin Giray'ın Osmanlı topraklarına ilticâsına izin verirken, zâten onun Osmanlılar tarafından bertaraf edileceğini hesaplamış bulunuyorlar; ayrıca, onun Boğdan ve Bucak taraflarında çıkarabileceği muhtemel karışıklıktan da istifâde etmeyi umuyorlardı. Bunlara karşılık, Rusya misâli müstakil bir devlet kurup, bütün Karadeniz'e hâkim olmak, husûsiyle, eski Cengiz imparatorluğunu yeniden canlandırmak gibi büyük emeller peşinde koşan mâcера-perest

71 Edirne Kadısı ve Bostancı başısının, 13 Şevvâl 1201 (29 Temmuz 1787) tarihli arzları için bk. BA, HH, nr. 994/A ve 994/B.

72 Edirne Kadısı Ahmed, Burgos ve Aydos kadısı Hulûsi Efendiler ve Ah-yolu Memlehası emini Mustafanın, 14 Zilkade 1201 (28 Ağustos 1787) tarihli arzları, BA, Cevdet, Eyâlet, nr. 672/4, 752.

73 BA, A E, I. Abdülhamid, nr. 640. Kezâ, Pâdişâh, bu mektûbların Divân tercümanının bile haberi olmadan, gizlice tercüme edilmesine dâir, Sadırazama emir de göndermişti (Bk. BA, HH, nr. 566).

Şâhin Giray ise, Ruslar tarafından aldatılmasını ve istiskale uğrayıp bir kenara atılmasını hazmededememiş; çâreyi Osmanlılara ilticâ etmekte bulmuştu. Artık, O, bu büyük tasavvur ve emellerini, Osmanlı topraklarındaki Tatarlar sâyesinde gerçekleştirmek istiyordu; ancak, Tatarların kendisine yüz vermemesi ve Osmanlı hükûmetinin kararlı tavrı üzerine, en son çâre olarak, Deşt-i Kıpçak ve Buhâra tarafına gidebilmek için Osmanlıların muâvenetini sağlamayı dahi ümid ediyordu. Fakat, Şâhin Giray, sâdece Kırım'ın Rusların eline geçmesi değil, aynı zamanda birçok mâsûm Kırım Türkünün kanına girmesi sebebiyle de, Osmanlı hükûmeti nazarında bir hâindî ve cezâsını er-geç muhakkak çekecekti.

E K L E R

I

Sâbıkâ Kırım Hânı Şâhin Giray Hân dâmet-me'âlîhiye hüküm ki :

Siz ki hân-ı sâbık-ı müşârün-ileyhsiz hâlâ Rum-eli cânibinde mukim karındaşınız hân-ı esbak Sâhib Giray Hân dâmet-me'âlîhiye tevârüd eden tahrîrâtınıza mebnî karındaşınız müşârün-ileyhin ma'rûzâtına me'fûfen der-bâr-ı atûfet-medâr-ı şâhânemize vârid olduğuna binâen merfû'a-i atabe-i ulyâ-yi şehriyârânem kılınmağla mübe-mû mefâhimî ma'lûm-ı husrevânem olmuşdur, hasbe'l-vakt ve'z-zemân tekevvin eden keyfiyyât ve halâtda kimesnenin medhalî olmayup iktizâ-yi hükm-i kaderden neş'et edüp ve zâtınızda merkûz olan mâye-i arâkat ve sadâkat-ı fâniye muktezâsı hakkınızda hüsn-i teveccühât-ı şâhânemiz derkâr olmağla Taman'dan sefineye süvâr ve doğruca İstanbul'a gelüp hâlât-ı sâbıkâ taraf-ı şâhânemden mezâ mâ-mezâ ve Rum-eli taraflarına azîmeti irâde eylediğiniz hâlde emsâlinizden ziyâde mükerrerem ü mültefet olacağınız zâhir ü celf olmağla Âsitâne-i sa'âdetime gelmek veyâhüd Rum-eli câniblerine tevârüd ile karındaşınız müşârün-ileyh ve sâir hânân-ı eslâf-ı Cengiziyye misillü dilediğiniz mahalde ikâmet etmek şıklarından hangisi muhtârınız olurise ol vechile hareket etmek üzere doğru İstanbul'a gel-

meniz için işbu i'timâd-nâme-i dâverânem ısdâr ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla muvaşşahan[...] ile irsâl olunmuştur.

İmdi, şeref- efzâ-yi sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı isâbet-makrûnum ile mu'anvenen sâdır olan işbu i'timâd-nâme-i hümâyûnum mûcebince ba'de'l-vurûd, şıkkeynden hangisi muhtârınız olur ise anı ihtiyâr eylediğiniz hâlde taraf-ı pâdişâhânemden hâlât-ı sâbıkaya mezâ mâ-mezâ denilüp emsâlinizden efzûn min-küllî'l-vücûhile mükerrerem ü mültefet olup kadr ü şânınıza vücûhile ri'âyet olunacağı ma'lûmunuz oldukda vech-i meşrûh üzere amel ve hareket eylemeniz bâbında i'timâd-nâme-i şâhânem ısdâr olunmuştur. Vusûl buldukda bu bâbda şeref-yâfte-i sudûr olan i'timâd-nâme-i pâdişâhânem muktezâsı üzere amel ü hareket eyliyesiz. Tahrîren fî evâsıt-ı Muharrem sene 1198 (6-16 Aralık 1783).

«*I'timâd-nâme-i hümâyûnumuz mücebile amel edesiz*» deyü bâlâsına hatt-ı hümâyûn keşide kılınmıştır. (BA, MD, nr. 178, s. 317, hük. 2).

II

Hâlâ Soğucak Muhâfızı Ali Paşa dâmet-me'âlîhiye ve Kuban'ın berü geçesinde Devlet-i aliyem arâzisinde sâkin bi'l-cümle kabâil beyleri zîde-itâ'atuhum ve zâbitân zîde-kadruhuma hüküm ki :

Şâhin Giray Hân'a birâderi Sâhib Giray Hân dâmet-me'âlîhi tarafından mukaddemâ tahrîrât ile giden âdemi Ali'nin avdeti ve hâmil olduğu evrâk teslimi eserinden bu def'a müşârû'n-ileyh Şâhin Giray'ın âdemiyle, sen ki, Paşa-yı mûmâ-ileyhsin, tarafına tevârüd eden kâğıdı ve âdemisinin takrîri ma'rûzatına matviyyen vâsıl ve mefhûmlarına ittîlâ'-ı şâhânem muhît ü şâmil olmuştur. Şâhin Giray Hân çünkü Devlet-i aliyem'in himây-i himâyetine ilticâ irâde eylemiş hakkında mezâ mâ-mezâ mu'âmesi ihtiyârile doğru Dersâ'âdeti'ne veyâhûd Rumeli taraflarında sâir karındaşlarının oldukları mahallerden dilediği yere gelmesini ve min-küllî'l-vucûh, mazhar-ı ikrâm ü iltifât kılınacağını müş'ir kendüye hitâben hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla muvaşşah inâyet-rîz-i sudûr olan i'timâd-nâme-i hümâyûnum Sadr-ı a'zam çukadarlarından Ali Çukadar'a teslim ve müşârû'n-ileyh Sâhib Giray Hân'ın âdemi Ali'ye terfîkan mahsûs sefineye irkâb ve ol cânibe irsâl olunmalarıyla, Hân-ı müşârû'n-ileyh

ile muhâbere ve berü câniblere gelerek, irâde eylediği sûrette sevk u tesbîline sen dahi i'ânet eylesin ki, Şâhin Giray hemân «*gerüde görülecek mesâlih var, birkaç eyyâm Soğucak tarafına güzâr ve anda ikâmet edeyim*» kelâmına ibtidâr eylemesi mülâhazadan ba'îd olmadığına binâ'en, öyle bir bahâne ile Abaza ve Çerkes içlerine vusûl fikrinde olurise, zinhâr ve zinhâr mürûrunu tecvîz eylemeyüp, «*sizin me'mûriyetiniz doğruca gilmekdür, bu havâliye ubûrunuz iktizâ etmez*» cevâb-ı kat'isini itâ edersin. Zirâ avâkıb-ı kârı mülâhaza ve ihtiyâta ri'âyet vâcibâtıdır. Kimesneye ifşâ etmeksizin müşârû'n-ileyhin şu aralıkda karîb ü ba'îd Abaza ve Çerkes ile ihtilâtı ve içlerine bir hatve duhûlünü tecvîzden ictinâb u mubâ'adet olunmak fermânım olmağın mahsûsan işbu emr-i âlî-şânım ısdâr ve mahfiyyen [...] ile irsâl olunmuştur.

İmdi, siz ki, Soğucak Muhâfızı Paşa ve sâir mûmâ-ileyhimsiz, keyfiyyet ma'lûmunuz oldukda, ber-vech-i meşrûh amel ü harekete kemâl-i ikdâm u dikkat ve zerre mikdârı hilâfına irâ'et-i ruhsatdan mezîd tevakkî ve mubâ'adet eylemeniz bâbında. Tahrîren fî evâsıt-ı m[uharrem] sene 1198 (6-16 Aralık 1783 [BA, MD, 178, s. 317,hük.3.]

III

Sâbıkâ Kırım Hânı Şâhin Giray Hân dâmet-me'âlîhiye hüküm ki :

Siz ki Hân-ı sâbık-ı müşârû'n-ileyhsiz, menvi-i zamîr-i şehâmet-semîrimiz olan mahall-i maksûdunuza li-vechin veche-i azîmet irâdesile hudûd-ı arâzî-i Devlet-i aliyeme duhûlünüze izn ü ruhsat-ı husrevânem erzânî kılındığını muhtevî hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum sudûru istid'âsını şâmil taraf-ı şehâmetinizden firistâde kılınan tahrîrâtınız bi'z-zât manzûr-ı mekârim-mevfûr-ı dâverânem olup ümmîd-i husûl-i âmâl ile taraf-ı bâhirü's-şeref-i saltanat-ı seniyyemden istid'ây-i inâyet edenler haklarında olup ruhsat u müsâ'ade-i şehriyârânem derkâr ve bâ-husûs hânedân-ı kadîm-i Cengiziyeye haklarında hüsn-i teveccüh ve müsâ'afe-i tâc-dârânem bedîdâr olduğundan bâlâda mastûr istid'ânız nezd-i ferd-i dâverânemde ve ulemây-i a'lâm ve ricâl-i Devlet-i seniyye-i ebed-kıyâmım indlerinde karîn-i itibâr u kabûl ve derece-i hüsn-i müsâ'ade-i şehinşâ-

hâneme mevsûl olmağla kemâl-i itmi'nân-ı bâl ve safây-i hâtır ile Hotin hudûdundan duhûl ve savb-ı maksûdunuza ta'yin-i tarîk-ı selâmet için istirâhatiniz zımnında şimdilik ta'yin olunan makarr-ı müsâfiretinize sizi sâlimen ve müreffehen irsâl için mîr-i mîrân-ı kirâmımdan İsmâil Paşa muhâfız ve Dergâh-ı mu'allam kapıcı-başılarından [İsmâil] dâme-mecduhu mihmândar ta'yin olunmağla, mûmâ-ileyhümâ ma'rifetlerle savb-ı maksûda azîmet zımnında berü câniblere teveccüh eylemeniz için işbu i'timâd-nâme-i dâverânem ısdâr ve bâlâsına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnumla muvaşşahan [...] ile irsâl olunmuştur.

İmdi, cânib-i şâhânemden tarafına ber-vech-i meşrûh i'timâd [nâme] verilmeğle bir türlü endişe etmeyüp vücûhile mutma'in ü emîn ve sâlim olacağınızı yakın birle Hotin'den duhûl ve savb-ı merâma azîmet için mûmâ-ileyhümâ ma'iyyetlerle berü câniblere teveccühe mübâderet ve da'âvât-ı hayriyye-i pâdişâhâneme muvâzabet eylemeniz bâbinda. Fî evâhir-i Re[bûl-evvel] sene 1201 (12-22 Ocak 1787).

«Siz ki Şâhin Giray Hân'sız; Savb-ı maksûda azîmet için hudûdumuza duhûle ruhsat istidâ etmişsiz. Bu bâbda gönderdiğiniz tahrîrât manzûr-ı şâhânem olup müsâade-i husrevânım erzânî kıldın. İtmi'nânınız için sâdir olan işbu i'timâd-nâme-i dâverânem mâcebince âmîl olasız» deyü emr-i şerifim bâlâsına hatt-ı şerif-i meymenet-redif keşide kılınmıştır. [BA, M D, 178, s. 329, hük. 1]

IV

Dergâh-ı mu'allâm kapıcı-başılarında Çadırcı-zâde Mehmed dâme-mecduhuya hüküm ki :

Hâlâ Özü Vâlisi ve İsmail cânibi Seraskeri vezirim sadr-ı sâbık Ali Paşa iclâlehu tarafından ve müte'âkıben hâlâ Boğdan Voyvodası [tarafından] Der-aliyye'me tevârüd eden tahrîrât nefâhimine ve Boğdan voyvodası mûmâ-ileyhin tahrîrât-ı mezkûresi hâmilinin tahrîrine nazaran, serasker-i müşârün-ileyh cânibinden gönderilen sipâh ve silahdar ve serdar bayrakları süvâri ve mîrî neferât ve delil ve tüfengci neferâtı ve senin Yaş ve Bükreş'den istishâb eylediğin ve Silistre muhâfızı vezirim Ebu Bekir Paşa iclâlehu cânibinden ir-

sâl olunan neferât cümlesi müctemi' olduklarında Şâhin Giray'ın cevânib ü etrafı hüsn-i tedbirinle ihâtâ olunmaktan nâşi etbâ'ı dahi kendüye da'vâcı olup fimâ-ba'd te'ahhura ve irâd-ı özr ü illete mecâl olmadığından Fokşan tarafına müteveccihen olduğu mahalden hareket ettirildiği[ni] mübeyyin olup bu sûrette mezbûrun bir gün evvel Edirne'ye erişdirilmesi ve hilâl-i tarîkde muhâfazasında ser-i mû tecvîz-i kusûr olunmaması ehemmi idüğü zâhir ve Ruscuk üzerinden azîmetine mahâzir-i adide derkâr olduğu ve mecmû' etbâ'ıyla götürülmesinde su'ûbet bedidâr idüğü bâhir olduğundan mezbûr Şâhin Giray, fakat beş-altı nefer etbâ'ıyla istishâb ve Silistre üzerinden gereği gibi muhâfazasına ikdâm olunarak ve bir mahalde eğlen-dirilmeyerek doğru Edirne'ye isâl ve Edirne Bostancı-başısına teslim olunmak ve ağırlık ve etbâ'-ı sâiresi muhâfız paşa ve mihmândâr ile gerüden gelmek husûsuna irâde-i pâdişâhânem müte'allik olmakdan nâşi mezbûr Şâhin Giray senin ma'iyyetinle Silistre'ye geldikde Silistre Muhâfızı müşârün-ileyh kapusu halkından mezbûru Edirne'ye gelinceye dek yollarda muhâfazaya vefâ edecek mertebe asker intihâb ve ma'iyyetine terfîk eylemek ve Edirne bostancı-başısı dahi yüzden mütecâviz neferât ile birkaç nefer bölükbaşı ve zâbitân ta'yîniyle mezbûru Balkan'dan istikbâl ve yollarda muhâfaza etdirerek Edirne'ye isâl ettirmek ve asker-i müşârün-ileyhe dahi husûs-ı mezbûra ta'yin eylediği mârûz-zikr sipâh ve silahdar neferâtı ve serdar bayrakları ve mîrî neferât, serasker ordusuna me'mûr asâkir-i mürettebeden olduklarından onların Edirne'ye dek gelmeleri münâsib olmamağla, anlar ma'iyyetine celb ve delil ve tüfengci neferâtını ma'iyyetinle Edirne'ye dek gelmek üzere ma'iyyetinde ibkâ ve kendüsü serasker olmak mülâsebesiyle husûs-ı mezbûr tarafına iktizâ eden mu'âvenetde bundan sonra dahi sa'y-i evfâ eylemen ve husûs-ı mezbûrda irâde-i şâhânem böyle idüğünü mihmândâr ve muhâfız paşaya tahrîrâtıyla bildirmek üzere başka başka üç kit'a evâmîr-i şerifem ısdâr u irsâl olunmağla, imdi işbu emr-i âli-şânım [...] ile tarafına ne mahalde vâsil olurise Şâhin Giray'ı ber-vech-i muharrer beş-altı nefer etbâ'ıyla hâh u nâ-hâh etbâ'-ı sâiresinden ayırıp me'mûr olan neferât-ı mezkûreden hilâl-i râhda min-küllî'l-vucûh muhâfazasına vâfi neferât ile ma'an istishâb ve ağırlık ve etbâ'-ı sâiresini mihmândâr ve muhâfız paşa ile gerüden gelmek üzere terk ve kendüsünü muhkem muhâfaza ederek Silistre'ye isâl ve Silistre Muhâfızı müşârün-ileyhin terfîk edeceği neferâtını dahi

alup gece ve gündüz muhâfazasına ikdâm ve terk-i hâb u ârâm ederek bir mahalde kat'â eğlendirilmeksizin müsâra'aten Edirne'ye götürüp Edirne Bostancı-başısı mûmâ-ileyhe teslim ve Edirne'ye isâl olduğunu Der-aliyye'me tahrîr ile itmâm-ı me'mûriyetine ve meşkürü'l-mesâ'î olmağa ve celb-i teveccühât-ı şâhâneme dâmen dermiyân-ı gayret ve kusûr u gafletden mezîd tevakkî ve mücânebet eylesin! Şöyle ki, mezbûr Şâhin Giray'ın şimdiye dek zuhûr eden etvâr-ı hâtır-hırâş-ı mütenevvi'asına nazaran hiyel ü desâ'isine nihâyet olmadığı zâhir ve hilâl-i tarîkde selâtin-i Cengiziyeden ba'zılarına haber irsâliyle, kuttâ-i tarîk şeklinde önünü kesdirüp kendisini elden aldirmek misillü hud'aya ve hiyel-i sâ'ireye teşebbüs eylemesi muhtemel idüğü bâhir olmakdan nâşî kendüden emniyyet bir vechile câiz olmamağa, istishâb edeceğin neferât kesretlü olmak ve gece ve gündüz yanından bir dakika ayrılmamak ve min-küllü'l-vucûh muhâfazasına ser-i mü kusûr olunmamak husûslarına gereği gibi dikkat ve senden me'mûl-i pâdişâhânem olan basirete münâfi, mikdâr-ı zerre gafletden be-gâyet tehâşî ve mücânebet eylemen bâbinda. Fî evâil-i Ş[aban] sene 1201 (19-29 Mayıs 1787).

Bir sûreti, Diyarbekir vâlisi ve Silistre Muhâfızı vezîr Ebu Bekir Paşa'ya, mûmâ-ileyh Çadırcı-zâde, Şâhin Giray tarafına azîm oldukda müşârün-ileyh yüz nefer mikdârı asker ta'yîn etmekle hizmeti makbûl olduğu ve el-hâletü hâzihî Şâhin Giray, Çadırcı-zâde ile Silistre'ye lede'l-vusûl Balkan'ı savışup Edirne bostancı-başısı neferâtına teslim oluncaya dek muhâfazası hasren ve kasren kendüsünden matlûb idüğü beyân olunarak zeyl-i asılda mezkûr mahzûrât ber-teraf olunacak meretebe yollarda muhâfazasına ne mikdâr neferât muktazî ise Çadırcı-zâde ile bi'l-müzâkere kendünün delil ve tûfengçi neferâtından ol mikdâr intihâb ve mezbûrun muhâfazası için Çadırcı-zâde ma'iyetine terfik ve esbâb-ı hırâsetini istikmâl eylesiyçün iktizâsına göre.

Bir sûreti, Edirne Bostancı-başısına asılda mezkûr olduğu üzere mezbûr Şâhin Giray'ın Balkan'dan Edirne'ye dek ve Edirne'de bundan sonra sudûr edecek emr-i şerifim vusûlüne dek muhâfazası kendüden matlûb olduğu beyân olunarak yüz neferden mütecâviz neferât ile bölük-başılar ta'yîn ve zâbitân-ı vâfiye, Balkan'dan istikbâl ve muhkem muhâfaza birle Edirne'ye isâl ve vusûlünü Der-aliyye'me iş'ar eylesiyçün iktizâsına göre.

Bir sûreti, muhâfız paşaya ve muhmândâra, mezbûrun gerüye terk olunacak ağırlığını zabt ve etbâ'-ı sâiresiyle istishâb ve muhâfazalarına ihtimâm ederek mezbûrun verâsından Edirne'ye isâl eylemeler'iyçün iktizâsına göre.

Bir sûreti, hâlâ Özü vâlisi ve İsmâil cânibi Seraskeri sadr-ı sâbık vezîr Ali Paşa'ya, Şâhin Giray'a dâir mu'ahharen ber-vech-i tafsil vürûd eden tahrîrâtı mefhûmu ma'lûm-ı cihândârî ve Çadırcı-zâde-i mûmâ-ileyhin matlûbu üzere me'mûr-ı ma'iyeti olan sipâh ve silahdar ve serdar ve mirî bayrakları neferâtından ve delîl ve tûfengçilerden yediyüz nefer süvârî irsâl eylediği bâ'is-i huzûz-ı şehriyârî olduğu beyân olunarak ve tahrîrât ve tahrîrât-ı mezkûresini ta'kıben Boğdan Voyvodası tarafından gelen tahrîrâta ve müsîli tahrîrâtın takririne nazaran Şâhin Giray, Fokşan'a müteveccihen yerinden kaldırılmış idüğü ve mûmâ-ileyhime ber-vech-i muharrer başka başka evâmîr-i şerife ısdâr olduğu iş'ar olunarak, asılda mezkûr olduğu üzere sipâh ve silahdar ve yeniçeri ve mirî neferâtı ma'iyetine celb ve delil ve tûfengçi neferâtını Çadırcı-zâde ma'iyetine ibkâ ve mezbûrun Silistre üzerinden ber-vech-i muharrer yollarda muhkem muhâfaza olunarak Edirne'ye isâli vesâ'ilini kavlen ve fi'len icrâya sa'y-i evfâ eylesiyçün iktizâsına göre. (BA, MD. 178, s. 334-335, hük. 2).

V

Dergâh-ı mu'allâm Kapıcı-başlarından Edirne Bostancı-başısı Mir Ali ve Kıbrıs Muhassılı sâbık Ali dâme-mecduhumâya ve kır-langıç sefâyini rü'esâsından Giridî Ahmed Re'is zîde-kadruhuya hüküm ki :

Kırım Hânı sâbık Şâhin Giray nice müddet Rusya memâlikinde ikametden sonra Devlet-i aliyye'me ilticâ edüp, bu makûle erbâb-ı ilticâ vü hâcâta mûmâna'at, şî'âr-ı saltanat-ı seniyyeme muhâlif olduğundan, niyâz ü ricâsı karîn-i is'âf-ı şâhânem olup, emnü'l-bâl ve mutma'inü'l-hâtır olunarak hudûd-ı İslâmiyye'ye duhûl ve Edirne taraflarına gelüp kendüye ikametgâh ta'yîn olunacak mahalde kıyâm ve müsûl eylemesi bâbında bâlâsı hatt-ı hümayûnumla muvaşşah itimâd-nâme-i hümayûnum ısdâr ve mihmandâr ta'yîn olunan

kapucı-başı ile irsâl olduğundan gayri hilâl-i tarikde meşakkat çekmemesi için tevkir ü muhâfazasına mîrimîrân dahi ta'yîn olunmuşiken taraf-ı pâdişâhânemden mebzûl olan inâyât u iltifât-ı pâdişâhânem şükrünü bilmeyüp Hotin'e dâhil oldukdan sonra zamîrinde mürtekiz hıyânet ü mefsedeti icrâ kasdıyla eyyâm-ı vâfire Hotin'de ikâmet ve me'mûrlar taraflarından hareketi ibrâm oldukça adem-i isgâ vü itâ'at ve hezâr tekellüfât ile Hotin'den kaldırıldıktan sonra dahi tertîb olunan tarikden gitmeyüp, yemin ü yesâra saparak ve muhâfazasına me'mûrlardan ilerü firâr ederek ve muhâlif mahallerde dûr u dirâz ikâmet ve Boğdan içine geldikde iki üç yüz nefer zırh-pûş âdemier tedârük ve ağırlığı derûnunda olan sagîr topları ihrâc ve bayağıca izhâr-ı isyân eylediği serasker paşa ve sâ'irler taraflarında Der aliyeye me inhâ olunmakdan nâşi, Dergâh-ı mu'allâm kapucı-başlarından ol havâllilerin ahvâline vâkıf olup Der aliyeye'mde bulunan Çadirci-zâde Mehmed dâme-mecduhu mahsûs emr-i şerifimle ta'yîn olunmağla, mûmâ-ileyh etrâfdan müretteb ma'iyyeti olan asker ile varup bir takrîb merkümü ahz ve neferât-ı kesire ile yollarda gece-gündüz muhâfaza ederek, Edirne'ye isâl etmekle Edirne'den Gelibolu'ya ve andan Rodos ceziresine isâl ü ikâmet etdirilmek için siz ki Bostancı-başı ve Kapucı-başı ve Kırlangıç Re'isi mûmâ-ileyhimsiz, size hitâben başka başka iki kit'a evâmir-i şerifem isdâr olmuştur. Mezbûr Şâhin Giray, etvâr-ı bâgiyâne-i mezkûresine nazaran, niyyet-i fâsidesinden fâriğ olmayup kangı mahalle gönderilse tek durmayup ve rekîz-i zamîri olan fesâdı fırsat bulduğu gibi icrâ edeceği ve'l-hâsıl Devlet-i aliyeye me gâ'ileyi ve ihtilâl ü fesâdı mûcib olacağı âşikâr olmakdan nâşi def'an li'l-ihtilâl mezbûrun bir sûret-i hasene ile i'dâm u izâlesi husûsuna irâde-i pâdişâhânem ta'alluk etmeğin mahfiyyen ve mektûmen iş bu emr-i şerif isdâr ve memhûren irsâl olunmuştur.

İmdi mezbûru diğer evâmir-i şerifem müceblerince sefineye irkâb için Gelibolu'ya isâl edinceye dek yollarda birkaç menzil olmağla menzillerin birinde «*eceliyle vefât etti*» denilecek bir tedbîr-i dil-pezir ile izâle mümkün olurise fırsat [fevt] olunmayup ol vechile i'dâmına ikdâm ve yolda mümkün olamadığı sûretde Gelibolu'dan sefineye irkâb ve Rodos'a müteveccihen fekk-i râbita-i karar eyledikden sonra rûy-i deryâda gelinür iken ayağı kayup deryâya düşmek sûretiyle mi olur, yohsa sefinede bulunanlardan biri tüfeng

karışdırırken kazâ'en kurşun isâbet etmek sûretiyle mi olur, el-hâsıl tertîb-i cezâ sûretinde olmayup kazâ olmak vâdîlerinin hangisiyle olurise Rodos'a varmaksızın izâlesi husûsuna ihtimâm olunmak sûretlerinde muhayyer kılınmanızla, karada ve deryâda kangısı mümkün ise izâlesi sizden matlûb olmağla kimesneye ser-rişte vermeyerek ve bu sırta sizden mâ'adâ bir ferd vâkıf olmayarak mezbûru bervecî-i meşrûh i'dâm u izâleye ikdâm ve ba'dehû «*Şâhin Giray yolda şu vechile kazâya uğradı*» deyü keyfiyeti Der-aliyeye me i'lâm ve sû'i tedbîr ve ifşâdan ittikâ-i tâm eylemen bâbında. Fî evâsıt-ı [Ramaza]n sene 1201 (27 Haziran - 7 Temmuz 1787) (BA, MD, 178, s. 342-343, hük. 3).

VI

Dergâh-ı mu'allam Kapucı-başlarından bundan akdem Şâhin Giray'a me'mûr olan Kıbrıs Muhassılı sâbık Ali dâme-mecduhuya ve Şâhin Giray'ı irkâba me'mûr Kırlangıç kapudanı [Giridî Ahmed Reis] ve bu def'a Korsân bahrîsi tarikîyle Şâhin Giray'a me'mûr olan Kırlangıç kapudanı [Gargarî Hüseyin Kapudan] zîde-kadruhumâya hüküm ki :

Mezbûr Şâhin Giray'ın dimâğı fesâdda ve izâle vü i'dâm vâcib olduğu beyâniyle verilen fetvâ-yi şerife mücebinece zâhiren menfâsı olan Rodos'a götürülür iken kable'l-vusûl i'dâm u izâlesine ikdâm olunmak bâbında mü'ekked emr-i âlf-şânım isdâr u irsâl olunmuşiken, ile'l-an tenfiz ü icrâ olunmayup mezbûrun elbette ve elbette ne vechile ve ne tarikde olurise olsun hemân tertîb-i cezâsiyle na'sının bir mahalle defni husûsı murâd-ı kat'î-i şâhânem olduğundan korsan bahrîsi sûretinde bir kırlangıç dahi gönderilmiştir. Mezbûr her ne mahalde bulunursa, fîmâ-ba'd bir dakika tevkîf ü te'hîr olunmayup, hemân izâle vü i'dâmına bi'l-ittifâk ikdâm ve sa'y-i mâlâ-kelem olunmak fermânım olmağın mahsûsen iş-bu emr-i şerifim isdâr ve [...] ile irsâl olunmuştur.

İmdi bundan bir dakika tevkîf etmeyüp mu'ahharen gönderilen kırlangıç-ı mezkûr ne mahalde vâsıl olurise siz ki, kapucı-başı ve mukaddem ta'yîn olunan kırlangıç kapudanı mûmâileyhumâsız, birbiriniz ve bu def'a gönderilen kırlangıç kapudanı mûmâ-ileyh bi'l-

ittifâk mezbûr Şâhin Giray'ın izâle vü i'dâmıyla na'sunun bir mahalle defni husûsuna ve gâilesinin def'ine sarf-ı makderet ve fîmâ-ba'd ednâ te'hîr etmek ihtimâliniz olurise vehâmeti tarafınıza râcî olacağı muhakkaktır, ana göre hareket eyliyesiz.

Ve sen ki, bu def'a ta'yîn olunan kırlangıç kapudanı mûmâ-ileyhsin, iş-bu emr-i şerifimle bu taraftan icâleten hareket ve kor-san bahrisi sûretinde Şâhin Giray'ın bulunduğu mahalle erişüp, ka-puçı-başı ve mukaddem giden kırlangıç kapudanı ile bi'l-ittifâk emân u zemân vermeyüp cezâsı tertîb ve na'sını bir mahalle defn ve ha-berini Der-sa'âdetime isâle dâmen der-miyân-ı gayret ve ser-i mû kusûr u rehâvetden ve mezbûrun izâlesi bir gün te'hîr olunmaktan gâyetü'l-gâye tehâşî vü mücânebet eylemen bâbında, fî evâsıt-ı [Şevvâ]l sene 1201 (27 Temmuz - 6 Ağustos 1787) (BA, MD, 178, s. 344, hük. 1).

VII

Rodos Kadısına ve Mütesellimine hüküm ki :

Bundan akdem Rodos'da mazhâr-ı mücâzât-ı a'mâl olan Şâhin Giray'ın otuz nefer mikdârı âdemleri olup, içlerinde Hacı Mekki nâm âdemi mütesellim konağında mahbûs ve mâ'adâları bulunduk-ları mahalde mahfûz olup merkûm Hacı Mekki ef'âl-i seyyi'esi muk-tezâsı üzere icrây-ı cezâyâ müstehak olup mâ'adâsı haklarında bir gûne mu'amele iktizâ eylemediği istihbâr ü tahkik olunmaktan nâşî, siz ki mevlânâ ve mütesellim-i mûmâ-ileyhümâsız, mezbûr Hacı Mekki'nin cezây-i sezâsını icrâ vü tertîb ve mâ'adâ Şâhin Giray etbâ'ı kaç nefer ise diledikleri mahallere gitmeleriyçün cümlesinin sebillerin tahliye eylemeniz fermânım olmağın, mahsûsen iş bu emr-i şerif isdâr ve [...] ile irsâl olunmuşdur.

İmdi keyfiyyet ma'lûmunuz oldukda ber-vech-i muharrer mez-bûr Hacı Mekki'nin cezâsın tertîb ve sâir etbâ'-ı Şâhin Giray'ın it-lâk ve sebilleri tahliyesine sarf-ı miknet ve kusûr u tesâmühden mübâ'adet eylemeniz bâbında, fî evâil-i Z[ilhicce] sene 1201 (14-24 Eylül 1787) (BA, MD, 178, s. 344, hük. 2).

بسم و بزم
بالرہ و انشاء با بزم کو انجام
مرحمت جلوس ابرہیہ انشاء
خان نوبلوف تہنیم
جگری بر جہد و قرضی خواہم بود تمام

نوکلو کرانتو مہابتو قدرتو وغنعم اہتم

معرضی عنہ علیاری غنیمت استخرا بوردی صورتی مہبتی شاہکار با بزمی امرتین اصدار و غنیمت
تقدیم اولغونہ غنیمت شاہکار لری اولغونہ صورتی مہبتی امرتین مذکور بالاسنہ مذکور شاہکار خانسہ
صورتی مہبتی امرتین حدود مرزہ دخولہ دغمن استخرا اتمتہ نہ جو با بزم کو بزرگیکر تجریق غنیمت شاہکار
اولوب مساعده ضرر و اہم اولغونہ قدرتی اظہار اکر ایچون صادر اولغونہ اسوا اعماد نامہ لہا بوزم مہبتی عامل
اولسہ دیو خط لہا بونلری کشیدہ بیور بلور بکر مقدم غنیمت اولغونہ ایچون اوزرہ ہما اندازہ اولغونہ مہبتی

خصوصی مزبور ایچون موخر امرتین حضور سامباری خدان فقیر ہا کرانم بالاسنہ شاہکار ایچون غنیمت
امرتین دوستیہ لوبہ کو بزمی غنیمت تجاریہ ککر دیکر اطہار لک برتہ اولغونہ غنیمت شاہکار سوا غنیمت
لہا بونلری باراد بیور شتی خط لہا بون و امرتین مذکور لک مائلری کند و استخرا جو اب اولغونہ مساعده
خصوصی اولوب دوت عنہ ذک راسا برونہ ارادہ مہبتی موجب و برونہ فسادنہ سنا اولغونہ مہبتی اولغونہ مہبتی
کو بزمی دغی ضرری اولوب دیکر ضرری اولغونہ مہبتی مذکور سنا اولغونہ مہبتی اولغونہ مہبتی اولغونہ
ایچون برتہ امرتین اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ
اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ
موقوفی کبر اطہار سنے اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ
اقصطنہ کورہ بالذکر اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ
ویاضوہ دار السلطہ قریب محلہ تقریب اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ اولغونہ
نوکلو کرانتو مہابتو قدرتو وغنعم اہتم بادشاہم حفظہ لہا بون

مطلب میرا یہ ہے کہ میں نے اپنے دل سے جو کچھ لکھا ہے وہ سب تم کو دکھانا چاہتا ہوں اور تم سے دعا ہے کہ تم اسے قبول فرمائیں اور اسے اپنے دل سے لے لو۔
 میرا دل ہے کہ میں تم سے ملوں اور تم سے بات کروں اور تم سے دعا ہے کہ تم اسے قبول فرمائیں اور اسے اپنے دل سے لے لو۔
 میرا دل ہے کہ میں تم سے ملوں اور تم سے بات کروں اور تم سے دعا ہے کہ تم اسے قبول فرمائیں اور اسے اپنے دل سے لے لو۔

سطح

حضرت

و درویش خود تو ہر حال میں دعا مانگو ختم و غیر کائنات و کلام اتم

جس کا خداوند بخیر و برکت سے ہوا اور اس کا نام ہے کہ کاف و نون سے بنا ہے اور جو درویش خود کو کہتا ہے کہ میں نے اپنے دل سے لکھا ہے وہ سب تم کو دکھانا چاہتا ہوں اور تم سے دعا ہے کہ تم اسے قبول فرمائیں اور اسے اپنے دل سے لے لو۔
 میرا دل ہے کہ میں تم سے ملوں اور تم سے بات کروں اور تم سے دعا ہے کہ تم اسے قبول فرمائیں اور اسے اپنے دل سے لے لو۔
 میرا دل ہے کہ میں تم سے ملوں اور تم سے بات کروں اور تم سے دعا ہے کہ تم اسے قبول فرمائیں اور اسے اپنے دل سے لے لو۔

امام احمد
 صاحب
 کتاب

امام احمد
 صاحب
 کتاب

امام احمد
 صاحب
 کتاب